

Антропософски вести

Брой 76
АРХ, МИХАИЛ
СЕПТЕМВРИ 2022 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Себастиан де Фрис

5. Кармично пътешествие в България

6. Пътят на Валдорфското училище

8. Без свобода няма развитие

10. Евритмията като видима песен

11. Интервю с д-р Скала

13. Интервю с Теодорос Ригас

15. Как се постига разбиране за духовния свят

18. Психическо здраве и психохигиена

19. Разговор с Даскалос

21. Нови книги

23. Тричленният социален организъм

25. Една родопска среща през август

28. Антропософски групи в България

Изискванията, които възникват днес, не могат да бъдат решени с мислите, които са получени от старите времена, от миналите състояния на човешкото съзнание. Тези изисквания могат да бъдат решени само от едно човечество, което е развило новото устройство на душата. Задачата, която имаме, е да действваме така, че това ново устройство на душата да дойде сред хората... От това, което идва от старите времена, произхождат ферментите, които поставиха Европа на ръба на нейната пропаст. Срещу това довеждане до абсурдност на човешкото развитие може да действа единствено онова, което води хората по пътя на духовното: пътя на Михаил, който намира своето продължение в пътя на Христос.

Рудолф Щайнер, GA 194

Себастиан де Фрис, доктор по Философия, преподавател по общо човечкознание, философия, теология, изкуство във Педагогическия колеж „Хеликон“ в Холандия. Посещава България и изнася лекции тук повече от десет години. Началото е поставено от Семинар по Валдорфска педагогика, организиран от Сдружение „Валдорфска педагогика за деца, родители и учители“ във Варна. Оттогава на видим земен план започва неговото Антропософско пътешествие у нас, но Духовните начала са поставени още преди векове, поради кармичната връзка, която усеща, че има с България.

През юли тази година отново прие поканата ни и изнесе лекции в София, Пловдив, Стара Загора и Варна, воден от вътрешния стремеж да сподели с нас прозренията, до които е достигнал през последните две години, благодарение на Духовната наука и своите лични опитности. Основната тема на цикъла лекции бе Мистерията на злото и неговите различни проявления, като централна тема на днешната епоха

Както знаем, днес живеем в едно Михаилово време, епоха, започнала през 1879 година. Видимо е, особено през последните две години, че живеем в едно концентрирано Михаилово време, в което се разиграва битка между Светлината и Мрака. Тази битка в основата си всъщност е борба за човешкия Аз, а ние знаем, че нашият Аз е свързан с Христос. Отсега нататък всичко ще зависи от човешкия Аз – как се развиват нещата в настоящето и какво предстои в бъдещето. Настоящото и бъдещето зависят от вътрешната активност на всеки един от нас, от нашето съзнание, защото от няколко столетия живеем в епохата на развитие на Съзнателната душа. През 20-ти век развитието на Съзнателната душа получи своя интензитет.

Познаваме образа на Архангел Михаил, който държи меч или копие, а понякога везни или земното кълбо, а под краката му лежи Драконът. Интересно е да отбележим, че Михаил побеждава Дракона, но не го убива. Михаил се бори с Дракона в Духовния свят, в Небесата, сломява го, Духовният свят се прочиства, но самият Дракон е захвърлен на Земята, където живеем ние, хората. И сега е наша задачата да преборим Дракона, вече зависи от нас драконът да бъде победен. А това изисква сила, смелост и кураж, безстрашие. Понякога е неприятно, некомфортно, уморително.

Смелостта е една душевна способност, свързана със сърцето, тя е едно качество на сърцето. Можем да кажем, че смелостта е сърдечно качество. Михаиловото качество също е свързано с нашето сърце. Времето на Михаил изисква от нас инициативна сила, да имаме смелостта за инициатива, която да приведем в действие. Михаил очаква да вършим дела, продиктувани от смелост. По един определен начин той се отдръпва, стои настрана и наблюдава какво правим ние, хората. Михаил сякаш живее с последствията от нашите дела. Когато ние проявяваме инициатива, той ни помага, но много зависи от нас и от това дали ще станем активни. Михаил никога не би накърнил нашата човешка свобода. Той ни чака и изисква от нас да одухотворим нашето мислене, да го стоплим със сърдечни качества. Да се научим да мислим със сърцето си и, разбира се, тук имам предвид пречистеното ни сърце. Михаил иска от нас да преодолеем материалистичния начин на мислене, за да победим мате-

риализма в нас и около нас. Но нашите материалистични представи са много — откриваме ги навсякъде в нашето време и като деца сме израснали с тях. Ала всички материалистични начини на мислене са вече остарели, времето им е отминало, станали са ненавременни, а това означава, че те са се превърнали в зло.

Михаилово е също и да се поставя въпросът за същественото, за първостепенно значимото. Един Михаилов въпрос, който можем да си зададем отново и отново в толкова много различни случаи и контексти, е следният: Кое е същественото в случая? За какво става въпрос от духовна гледна точка? Защото несъществено, вече не е от значение и него трябва да надвием. Само онова, което е изградено въз основа на Духа, ще устои. Всичко друго ще изчезне и трябва да изчезне. Това е причината толкова много неща да се разпаднат в Михаиловата епоха, въпреки че, разбира се, външно погледнато, те биха могли да продължат да съществуват, макар да са изживели времето си. Няколко такива примера са поветчето медии, вестници, телевизии, а също и политиката.

Архангел Михаил иска да разберем, да схванем, че човекът е едно Духовно същество. Да се научим да гледаме отвъд външните му обвивки и да съзираме същността на човека. Кой всъщност е другият срещу мен, когото виждам, когото срещам? Този човек, преминаващ през множество инкарнации, като във всяка се „облича“ с различни човешки тела.

Това се отнася, разбира се, с пълна сила и за работата в едно Валдорфско училище или градина. Основаването на Валдорфското училище в Щутгарт през 1919г. е било едно Михаилово дело. Всъщност изнасянето на Антропософията в света също е бил един Михаилов акт. Да се основе Валдорфското училище е било наистина вълнуващо и е изисквало много сила и смелост. Пример за тази инициативна сила, водена от Духовното. Дори основата на Валдорфската педагогика, човечкознанието, е било и имало дисидентски характер.

Имам предвид следното: това, че изобщо Рудолф Щайнер е започнал отново да говори за трихотомията — познанието, че човекът се състои от тяло, душа и дух. Етерното

тяло също се включва тук, но то е към физическото тяло. Знанието за трихотомията е било отдавана познато при Древните гърци, но е било измествано настрана от определени авторитети на Църквата в продължение на много столетия, изтласквано е било от антимихаиловите сили. В началото на 20-ти век отново да се говори за трихотомията и дори тя да се развива по-нататък, да се задълбочава — това е било едно много рисковано начинание.

С това задълбочено човекознание, задълбочено духовно познание за човека, ние работим всеки един ден във Валдорфското училище. Учим се да разпознаваме различните тела на човека, да опознаваме Сетивната душа или да разучаваме Разсъдъчно-чувстваща душа. И тогава идва един много важен въпрос, особено в днешното време: Какво всъщност представлява Съзнателната душа? Работим и със знанията за останалите съставни части на човека. Занимаваме се с душата, а това означава с категории като мислене, чувстване и воля. Урокът във Валдорфското училище е одушевен урок, в него мислене, чувства и воля са взаимно интегрирани.

Практикуваме познанието за различните темпераменти, които се развиват в етерното тяло, особено в началните класове, където развитието на етерното тяло е от голямо значение за детето. Прилагаме Основния педагогически закон. Работим също и с нашето разбиране за дванадесетте сетивни органа. А през последните две години за нас би трябвало да представлява голям интерес преди всичко Азовото сетиво, сетивото за Аза на другия.

Познаваме също и житейските фази в развитието на човека, т.нар. седемгодишни периоди и според тях изграждаме целия си урок по един художествен начин. Тази немска дума е толкова красива: възпитателно изкуство („Erziehungskunst“)! Неслучайно се нарича така, понеже педагогиката е изкуство. Този, който преподава, е човек на изкуството. Но възпитателното изкуство, изкуството на преподаването, се основава на науката за човека. Човекознанието, което непрекъснато изучаваме, ни дава толкова много нови представи, нови, защото не са материалистични. Понякога за нас това са изцяло нови представи, защото сме израснали във времето на материализма.

Виждате ли, тук отново откриваме този Михаилов характер във всичко свързано с Валдорфската педагогика — новите духовни възгледи и познания за човека. Може да се каже също, че в центъра на Валдорфската педагогика стоят три основни въпроса. Първият въпрос е: Кое е детето? Кое е това конкретно индивидуално дете, което стои пред мен? Кой е този клас? Кои са тези деца? Ние искаме да опознаем детето, там започва нашият интерес. Както още Аристотел е казал, ние започваме с конкретния индивидуален човек и се опитваме, преди да преценим и отсъдим, да оставим самото дете да ни „говори“ откровено, от своята душа, от своето сърце.

Едва тогава се появява вторият важен въпрос, който има по-скоро общ характер. Това е въпросът: Кой е човекът? Този въпрос изследваме в Човекознанието, затова и книгата се нарича „Общото човекознание“. Първият въпрос беше относно конкретното индивидуално човекознание, а

сега идва и общото човекознание.

Последният въпрос не отстъпва по важност, защото учителят също е един човек. Важно е това да не се забравя, особено когато сме затрупани с работа. Третият въпрос: Кой съм аз? Кой е учителят? Един въпрос на себеопознание. Той е свързан с темата за работата върху самия себе си, свързан е с глагола „ставам, превръщам се“, със себепознанието във всички негови възможни индивидуални форми. Какво правим от самите себе си, това струи от нас към децата. Далеч по-важно е, кой си ти като човек, който прави нещо от себе си, отколкото дали винаги преподаваш перфектно. Има и нещо друго, което е във връзка с въпроса „Кой съм аз като преподавател?“. Това е, което можем да наречем грижа за себе си, да се грижиш добре за себе си, да подкрепяш сам себе си. Това също струи от нас към децата. Те нямат никаква полза от учител, който negliжира себе си. Да се грижиш добре за себе си означава всъщност да се грижиш добре и за децата.

Децата са свързани с бъдещето, а бъдещето е свързано с настоящето. От началото на 15-ти век живеем в епохата на развитие на Съзнателната душа, което изисква от нас да станем съзнателни, да имаме вътрешна активност, която идва от Аз-а. Нещата изглеждат така, все едно сме проспали последните няколко десетилетия. И сега, особено през последните две години, може би по един интензивен начин се събуждаме. Десетилетия назад имахме многобройни повици за събуждане, но много хора продължиха да спят своя сън, при тях може да се говори за „душа на несъзнанието“. Но ние трябва да се пробудим, защото иначе развитието на човечеството е застрашено.

Днес изживяваме катастрофа и една от причините за възникването ѝ е, че дълго време липсваше духовният образ за човека, духовното познание за човека не беше достатъчно широко разпространено. Ако то наистина бе разпространено и прието, тази световна катастрофа може би щеше да изглежда по друг начин или нямаше да се случи, или поне не с такава сила. Сегашната световна катастрофа е изцяло свързана с обстоятелството, че все още съществуват материалистични представи за човека, за това какво е човекът, за здравето, за болестта, за живота и за смъртта. А с материалистични представи се внася страх.

Всяка културна епоха има свои теми, свои загадки и тайни, които трябва да бъдат разгадани. Четвъртата културна епоха, през която се разви Разсъдъчно-чувстващата душа, Културната епоха на Древна Гърция, Древен Рим и Средновековието, официално приключила през 1413 г., продължава своето въздействие дори днес, ала това не носи положителен характер. Основната тема, загадката, която тогава през Четвъртата културна епоха трябваше да бъде разрешена, бе темата за раждането и смъртта. По онова време това бяха големите загадки, които е трябвало да бъдат разгадани.

Тази тема продължава да действа и в нашата Пета културна епоха, но вече доразвита, някак метаморфозирала. Човек трябва сега със съзнанието си да се обръща към тази тема, защото в нашата епоха ние имаме възможността да знаем много за тайните на раждането и смъртта. Само ако

пожелаем, ние можем да знаем толкова много за предрожденото и за времето след смъртта, само ако престанем да мислим материалистически. Важно е да станем съзнателни в разбирането, че смъртта принадлежи към живота. Че животът продължава и след смъртта, но по един друг начин, че смъртта и животът, животът и смъртта си принадлежат.

Което също означава, че светът на живите и светът на умрелите също си принадлежат. Че починалите не са мъртви, а живеят, че те са тук и имат нужда от нас и искат да ни инспирират, което те в много случаи така или иначе правят. Несъзнателно ние много често биваме инспирирани от починалите, но просто не знаем за това или знаем много малко. Много починали искат да ни помогнат, но всъщност важи и обратното — ние се нуждаем от тях и те се нуждаят от нас също да ги инспирираме. С нашите мисли, чувства и с нашите волеви импулси ние също вдъхновяваме, можем да им помогнем. През идващото време навярно ще става все по-наложително да оказваме помощ на умрелите. Ако поискаме, ние бихме могли да узнаем откъде идва душата в момента на раждането. Да знаем за предрожденото и за живота след смъртта. Накратко казано, вече можем да знаем много за духовния свят, защото Съзнателната душа носи възможността да ставаме все по-съзнателни за Духовния свят.

Тук стигаме и до една друга тема, която е много важна за нас. Знание, което в Четвъртата култура епоха още не сме могли да имаме. Темата за цикъла: предрождено време — раждане — живот — смърт — живот след смъртта — раждане — живот — смърт и т.н. или казано иначе, темата за кармата и реинкарнацията. Необходимо е човекът чрез Съзнателната душа да стане съзнателен за своята карма, за кармичните връзки и кармичните преплитания, за да се прояснят те, да бъдат разбрани, за да могат да бъдат изяснени и разрешени. Ето защо Щайнер е изнесъл толкова много лекции за кармата и реинкарнацията. Ето защо той е създал и Мистериите драми, където се разглеждат кармични връзки и преплитания на главните персонажи през множеството инкарнации. На сцената стават видими тези кармични връзки и последствия. Луцифер и Ариман също се появяват там.

Сега стигаме до основната тема на епохата на Съзнателната душа, главната загадка, която трябва да бъде разрешена и това е Мистерията на злото. Развитие на Съзнателната душа и на Аза изисква ние да се изправим срещу злото. Да се срещнем със злото принадлежи към нашата индивидуална духовна еманципация. Благодарение на тези насрещни противникови сили на злото ние можем да се развиваме, да растем, но това може да се случва в свобода и изисква съзнание. Чрез сблъсък със злото ние можем духовно да се еманципираме. Необходимо е проявим вътрешна активност, което означава, че трябва да се научим да разпознаваме злото, както и да го преживяваме в нашия живот. През изминалите две години можахме да съберем изобилно количество опитности в тази връзка. И това няма да е краят.

Трябва също да можем да различаваме проявленията на злото, за да можем да говорим конкретно за определеното зло. Злото — това не са просто общи понятия. Със

съзнанието си можем съвсем точно да узнаем за Луцифер и Ариман, а също и за Азуриите и Сорат. Силите на Азуриите и Сорат станаха особено активни от началото на 20-ти век. Те имат връзка с развитието на Съзнателната душа, защото са сили, които действат срещу Съзнателната душа, действат срещу Христос и особените събития през 20-ти век в етерния свят. Соратовите сили могат да се нарекат анти-Христови сили, което означава, че те са анти-Азови сили. Те нападат Аза на човека. Всички ние можахме да преживеем това през изминалите две години.

Как действат различните видове сили на злото? Върху кои съставни части на човека въздействат? Всяко едно от съществата на злото се интересува от различни, точно определени части от човешката природа. Настъпи време да се събудим за това знание. Да станем съзнателни за действията на злото, защото тук става дума за спасението на човечеството.

От друга страна, е важно да се свързваме със светлината, защото светлината и тъмнината са свързани помежду си. Може да се каже, че от началото на 20-ти век, Михаиловото време, и с настъпването на края на Кали-юга, преди всичко благодарение на новата активност на Христос, духовният свят е отворен и ще продължи да се отваря все по-широко и по-широко. Има все повече и повече светлина. Развитие в свобода означава, че тогава ще има и все повече тъмнина. Тъмнината можахме вече да преживеем, но важното е също и да намираме светлината и да можем да я запазим.

Главният въпрос е този, който аз наричам Христов въпрос. Това е въпросът, който Христос отправя към всеки един от нас индивидуално, към всеки един Аз, един много личен въпрос ни отправя Христос: „А ти? Ти как се отнасяш към мен? Какво е твоето отношение към мен? Какво мислиш за мен?“ И отговора ни зависи всичко.

Живеем в трудни времена и понякога човек се пита: „Какво мога да направя аз? Всичко, което правя, изглежда толкова малко. Светът е голям, злото е голямо, а ние сме малко и аз се чувствам сам...“ Да, така е, но можем да преобърнем това твърдение и да внесем поне малко светлина. Добре е да знаем също, че всичко, което правим, през последните години изведнъж придоби една голяма значимост. Изглежда малко това, което мога да направя, но всъщност сега то придобива много по-голяма тежест и важност, то има значение. Това, което чувствам, което мисля, от какви импулси действам, има голямо значение. Важно е за света и за духовния свят, въпреки че човек невинаги веднага го разбира. Това, което отнасяме със себе си през нощта, когато заспиваме, също е важно; което носим в нашата душа, е храна за духовния свят, за нашето собствено същество, за умрелите, за ангелите и за елементарните същества. В нас и непосредствено около нас ние можем да пречистим духовната аура, можем да внесем в нея светлина. А това има огромно значение.

Има израз на английски, който намирам за подходящ в тази връзка: „One light bulb can light the whole room, or one candle.“ (Една крушка може да освети цялата стая, или една свещ.) Ако всички ние внесем дори малко светлина, тогава осветяваме нашето обкръжение, дори да сме малобройни.

Бих искал да завърша с един малък анекдот. По време на Първата световна война Щайнер седял някъде на една маса. При него дошъл един мъж и го попитал: „Защо четете всеки ден по четири-пет вестника? Та Вие знаете, че вестниците са пълни единствено с лъжи!“ Тогава Щайнер отговорил нещо подобно: „Да, знам това, но е важно аз да премина през тези вестници, за да коригирам духовно мислите, които са написани в тях, по правилен начин да ги помисля.“ Това, което мислим, е важно. С нашето съзнание можем да помогнем също и на околните, да ги осветляваме. С това бих

искал да завърша и да ви пожелаем много светлина и сила, добри инспирации и интуиции от духовния свят и, разбира се, много любов и топлина, за да можете да осъществявате вашите задачи и проекти с помощта на Духовния свят, с помощта на Христос, света на ангелите и на умрелите. Много ви благодарим за вниманието и издръжливостта!

Себастиан де Фрис

Превод:

Пепа Стамболджиева и Милена Бонева

КАРМИЧНО ПЪТЕШЕСТВИЕ СЪС СЕБАСТИАН ДЕ ФРИС В БЪЛГАРИЯ

Преди повече от десет години съдбата ме срещна с Антропософията, като леко откряна вратата към Валдорфската педагогика. Тогава все още не подозирах до какви последици в живота ми ще доведе тази среща. От позицията на настоящето е възможно да се проследи как са били свързани събитията в миналото, как всяка среща е била „предопределена“ подготовка за това, което предстои да сътворим в свобода. На хоризонта на 2010 година стоеше единствено стремежът към търсене на по-добро човеколюбиво образование. Днешната 2022 година, на едно друго преобразено ниво отваря мирогледа към необходимото антропософско кармично свързване на душите. Естествено, кармата притегля определени събития, които изискват да проявим Михаилова смелост и самоинициативност, за да се влее техният импулс в нашите сърца.

Първата среща със Себастиан де Фрис бе през октомври 2012 година, в началото на Семинара по Валдорфска педагогика (2012-2015), организиран от Сдружение „Валдорфска педагогика за деца, родители и учители“ гр. Варна. Обучителният семинар се провеждаше с подкрепата на Фондация „Хелиас“, Нидерландия, в лицето на дългогодишния приятел на България Мехтелд Каман. По своята дълбока същност това бе една дълго чакана и подготвяна кармична среща.

Като лектор в обучението основната задача на Себастиан де Фрис бе да ни преведе през смисловите концепции и духовни истини на „Общото Човекознание“ на Рудолф Щайнер. За част от нашата семинарна група този изследователски антропософски труд се оказа твърде комплициран, още повече, че за някои от нас това бе първата книга на д-р Щайнер, която прочитахме. Благодарение на лекторското дарование на Себастиан общото човекознание се претворяваше в живи образи, които и до днес живеят в нас. Още тогава проличаваше изкусният подход при изнасянето на лекции. Като учител, извел своите ученици на разходка в природата, който с жив интерес се спира и разказва за всяко растение, животинче или птица, срещнати по пътя. Привидно тези отделни разказчета нямат нищо общо, но стъпка след стъпка все повече се разкриват техните дълбоки и същностни взаимовръзки, докато накрая

цялата природа оживява и разкрива сама своите тайни. А учениците, неусетно, от една пътека в друга, се озовават на върха на хълм, откъдето се открива необятна красива гледка, която едновременно обобщава всичко разказано от техния учител, но също така, което е по-ценното – отправя нови посоки за следващи пътешествия. Ето така Себастиан де Фрис водеше своите лекции, ето така общото човекознание оживяваше пред нас до последната 14 глава, която бе нашият „духовно-земен“ хълм, където всичко си идваше на мястото, а гледката разкриваше нови „антропософски пътеки“, по които да потеглим.

И ние потеглихме – от хълма на Валдорфската педагогика към необятните земи на Антропософията, всеки по своя път, със своето темпо и кармични предопределености. В края на семинара, след официалното раздаване на дипломите и последните напътствия на нашите преподаватели, Себастиан де Фрис сподели пред всички нещо, което може би остана неразбрано тогава, но година след година изявява все по-видимо своя същностен смисъл. Той бе дълбоко благодарен за кармичната среща на душите от нашата семинарна група, които отпреди са си обещали да се намерят отново тук на Земята, за да работят заедно. За него това като че ли бе по-ценното и важно събитие, отколкото самия семинар. Времето потвърди думите му.

Силната връзка с България и с хората, които срещна тук, бяха като мост за следващите идвания на Себастиан, вече не заради ангажимент към Фондация „Хелиас“, а по силата на личната михаилова вътрешна активност. През 2016 и 2018 се организираха два семинара в Пловдив, където бяха разгледани теми, свързани с Валдорфската педагогика, Лечебното изкуство, Историята на Източна Европа и Черноморските мистерии. Отгласът бе голям, присъстваха учители от Валдорфското училище в София, духовно ориентирани приятели, колеги от семинара. След това дойде 2020, светът изпадна в умопомрачение и планираното гостуване на нашия любим лектор не се състоя.

Още приживе с Юлияна Янкова планирахме следващия семинар, като усещане за една вътрешно-кармична необходимост и потребност на нашата семинарна група. За съжаление

ние Юлето не дочака следващата среща със Себастиан де Фрис. С нейната духовна подкрепа успяхме да осъществим нашето Антропософско пътешествие в България през юли 2022. Импулсът този път бе толкова силен и увличащ, че бе невъзможно да останем само в рамките на Пловдив. Темите, които бяха подготвени, се оказаха много навременни, важни и ценни за много хора в цялата страна. На духовната карта на България в последната седмица на юли ни очакваха нашите антропософски приятели в София, Пловдив, Стара Загора и Варна. Цикълът от лекции бе по три общи теми: „Мистериите на мрака в нашата епоха – за силите на злото и тяхното влияние върху човешкото същество“; „Мистериите на светлината – за Христос и развитието на човешкото съзнание“; „Предизвикателства пред пътя на Съзнателната душа към свързането с Христос“.

Първата среща в София бе проведена в „Мястото на Юлето“, за което Цвета Мишкова продължава да се грижи и да организира различни семинари и работилници. Предвидените в програмата две лекции, прераснаха в три, като никой от аудиторията не искаше да си тръгва. Бе засегната темата за основните проявления и лица на злото, като централна тема на нашето съвремие, бяха споделени духовни насоки как ние хората съзнателно да се подготвяме за неизбежната среща със злото.

В противовес на Софийската динамика и активност, Пловдив ни посрещна с типичното флегматично отношение към случващото се. След началото на първата лекция импулсът се усили и започнаха да се обаждат хора, с желание да се присъединят. Както и самият Себастиан отбеляза, духът на Пловдив се събужда в правенето. Ако михайловата самоинициатива е добре развита в София и Варна, например, в Пловдив вътрешната активност се задейства, едва в процеса на случване на нещата. Отново бяха изнесени три лекции, а в края на мини семинара се проведе занимание по Евритмия с Дарина Лазарова, студент по Евритмия в Холандия, която с духовни жестове и движения въведе в образи понятията от лекциите.

Последва приятелската среща в Антропософския дом в Стара Загора, която Себастиан де Фрис очакваше с голям интерес, тъй като това бе първото му посещение в този град.

Поради наситената програма, можа да изнесе само една лекция, която можете да прочетете в настоящия брой на „Антропософски вест“, но пък в нея успя да засегне всички основни теми, разглеждани в другите градове. Особено място бе отделено на Михайловото време, в което живеем сега и което изисква от нас да проявим своята смелост и воля за истински осъзнати дела. Срещата завърши с пожелание към антропософските приятели да имат Михайлов кураж и да носят Христовата светлина в своята Съзнателна душа.

Последната и кулминационна среща бе във Варна, мястото, от където всичко започна преди десет години или преди много векове. Тук много силно се усети от всички духовната подкрепа на нашата колега Веселина Радкова, която премина Прага през 2020 година. Като едно нашепване от Света на мъртвите – „Събирайте се, събирайте се!“ . И ние се събрахме, два дена бяхме потопени в знанието и мъдростта на Антропософията, пречупени през призмата на личните изживявания и прозрения. Колкото и дълбоко запознат да е човек с Духовната наука, ценното на подобни лекции е именно срещата с другия човек и срещата с Антропософията през разказа на другия Аз. Темите бяха разглеждани в дълбочина и ракурс, внесен от личността на лектора, защото „когато антропософските, духовнонаучни истини се превърнат в органична и неразделна част от душата Ви, в този случай антропософските истини изпълват цялата Ви личност и започват да се излъчват спонтанно и във всички посоки от душата Ви“ („Откровения на Кармата“, Рудолф Щайнер). С това вътрешно излъчване бе застанал Себастиан де Фрис пред нас, готов да сподели своите най-съкровени прозрения, до които е достигнал през последните две години, изпълнени с опити на световно ниво да се пороби изконната свобода на човека като духовно същество.

Нашето антропософско пътешествие из страната със Себастиан де Фрис продължи цяла седмица. Дни, изпълнени с кармични търсения и зародишни импулси. Благодарим на всички – за подкрепата, за срещите, за въпросите, разговорите... и радостта да бъдем заедно! В разговорите ни се родиха много идеи за бъдещи семинари. Да е Светлина и Сила, с помощта на Духовния свят да ги сбъднем!

Кристина Димова

ПЪТЯТ НА ВАЛДОРФСКОТО УЧИЛИЩЕ

Пътят на Валдорфското училище - какъв е той, как е започнал, кой върви по него, защо е толкова силен импулсът за създаването и развитието му? Защо е толкова важен за нашето общество и какви хора ще излязат от него, за да тръгнат по пътищата на живота? Това са въпроси, чиито отговори са скрити във всеки един, който е станал част от този път. Но нека надникнем назад в миналото и отправим поглед към началото. А за да стигнем до идеята за създаване на валдорфско училище...

През 2007 г. в София е открита първата валдорфска детска градина „Златно зрънце“. Началото е трудно, с няколко дечица, но времето минава бързо, децата се увеличават, а ето че идва ред на първия випуск завършващ градината. Естествено се поражда и въпросът – „До тук беше чудесно! А

сега накъде?“. Как ще се случи този важен преход от градина към училище? И ето какво може да направи импулсът и грижата за децата - появява се инициатива за основаването на училище, родена от необходимостта на родителите от Златно зрънце децата да продължат във валдорфско училище. Събитията се задвижват, а ентузиазмът е това, което може да окриле, да премине през трудности и да впрегне волята за действие. Започва провеждането на редовни събирания, организиране на срещи с представители на МОН, създава се учителска група за разработване на валдорфски учебни програми, които в първоначалния си вид са доста по-различни от официалните. Организирано е едноседмично обучение с Ян Нет (първия ментор на училището) от Нидерландия, лектор на първия 12-седмичен въвеждащ курс по валдор-

фска педагогика, проведен в България и вдъхновител на появяването на първата валдорфска градина.

Периодът 2010-2011г се посвещава на събирането на документи за издаване на лиценз на училището. През 2011 г. от МОН се получава разрешение и под наем е взето помещение в тогавашната сграда на ЧДГ „Златно зрънце“.

Създава се сдружението „Училище за нашите деца“. На помощ идва Кристоф Йохансен от ИАО (Асоциацията за Валдорфска Педагогика в Централна и Източна Европа и Далечния Изток), който помага с организирането на дейността – образователната и управленската. А с подкрепата на немската фондация „Софтуер“ АГ малката класна стая е готова за началото на учебната година. Ето ги и първите трима ученици – двама в първи клас и един във втори. Ново начало, ново начинание, разбира се, и ново име. Първите срещи за присъединяване към детската градина се провеждат в галерия „Николай Райнов“. И някак естествено тази личност на писател, художник с широк духовен мироглед и богато наследство в българската култура става име на новото училище. Към инициативата се присъединява вдъхновяващ учител – Анелия Андонова, която се влюбва в каузата. След училище пък първите трима ученици са в занималнята с г-жа Силвия Василева, към която родителите отправят покана при откриването на училището да бъде първата валдорфска учителка. И така работата продължава усилено с ежеседмични срещи, на които се обсъждат възможности за финансиране на начинанието, привличане на съмишленици за каузата – родители и учители, готови да се ангажират с нея. Три валдорфски майки – Нели Долдурова, Людмила Тенекеджиева и Гургана Георгиева полагат огромни усилия за набавянето на всички необходими документи и разрешения. Начинанието се радва на подкрепата на ЧДГ „Златно зрънце“ и представители на Антропософското общество в България.

През 2012 г. училището и ЧДГ „Златно зрънце“ решават да се преместят заедно в центъра на града. Организирана е огромна кампания за привличане на нови семейства, така че да се поеме наемот на къщата и да се осигурят всички необходими разрешения. Първите трудности са от административен характер, сблъсък с образователната система, условията, които трябва да се осигурят, за да се обезпечи училището. Възниква необходимостта от първоначална програма, която е съобразена с изискванията на МОН, а в същото време отговаря на принципите за валдорфско образование. Основната работа на първата учителска колегия е епохите, предвидени в училището, да бъдат съпоставени

с програмата, спусната от МОН. И тук Ваня Митинска е човекът, който допринася изключително много за създаването на тази програма. Тя отваря една много голяма врата към въвеждането на валдорфския мироглед в образованието. И всеки път когато идват на проверки от МОН остават очаровани от знанията и уменията на учениците. Партньорството с държавните институции остава решаващо за създаването на училището. Представителите на МОН са открити и помагачи в процеса. Като че ли всичко се развива гладко до деня, в който училището и детската градина се озоват в ситуация на сериозно разминаване във възгледите и невъзможност да изгладят конфликта. Това отнема години и едва през 2015 г. двете сдружения отново заработват заедно.

Междувременно училището основава своя детска градина. Трудностите са много - определяне ролята и отговорностите, намирането на учители, установяване на правилата. Развитието на една училищна общност изисква огромни усилия, а и финансови ресурси, които все не достигат. През 2016 г. е приет нов закон за образованието и Валдорфското училище се озовава в ново положение. С разрешаване на иновативни училища, пътят се отваря, но се появява и необходимост от ново сдружение – „ЧСУ Николай Райнов“.

През 2019 г., отново благодарение на усилията на родителите и с щедрата финансова подкрепа на „Софтуер“ АГ, училището отново се премества в нова, по-просторна сграда. Броят на децата надминава 100, а в следобедните часове са организирани творчески занимания по интереси със свободен достъп за всички деца в града. От 2021г. училището получава държавно финансиране и вече е цялостно функционираща институция.

Трудно е да се изброят всички, които в хода на годините са допринесли за създаването и развитието на Валдорфското училище. Всеки един от хората, които се появяват в даден период е във връзка с етапа на развитие и нуждата. Има хора за „челен тласък“, хора-гребци, хора за връзки с институциите... Всеки сам по себе си е уникален и допринася за общата цел.

Най-голямото изпитание и трудност за двигателите се оказва „изчерпването“ – изчерпването на хората, които дълги години носят. Да си вътре, да го мислиш, да поемеш отговорността - това изисква лична жертва. И тук идва изкуството на социалния организъм – как на практика се случва, как се живее всеки ден. В този организъм всеки да знае своята функция и да може да поеме отговорността, да не се страхува от това да сгреша. Всички практически направления на

антропософията са изкуство. Дори воденето на диалог е изкуство.

А водещата нишка, която минава през времето и държи здраво пътя на осъществяване на училище, въпреки всички препятствия, е каузата за децата. То е нужно в България, в името на децата. И това е надличностно, отвъд всички неразбирателства и трудности. А сблъсъците не са нещо толкова лошо, защото всеки сблъсък води до разделяне и умножаване. Нека се появяват все повече хора, привлечени от идеята, хора, които се запалват от искрата. Нека се появяват градини, училища, все повече деца да имат щастието да преминават през това обучение и когато пораснат да станат творци на собствения си живот. Силата, която дава Валдорф, е творческа и градивна. Учи човека да се изразява, да се проявява, да опознава другия, да го уважава. Чрез децата все повече тези принципи ще преливат в обществото.

Едни думи на Ян Нет „рисуват“ много ясно пътя на едно валдорфско училище – първите 7 години са действени (материална база, условия, обезпечаване на ресурси), вторите

7 са институционализиране, израждане на правила, и след навършване на 14 години, се ражда Аз-ът на училището. И това предстои да се случи 2025 г.

Училището върви по пътя си със своите моменти, със своите изпитания. И все по-ясна става нуждата от повече антропософски инициативи, които да предоставят възможности за всеки, който има нужда, да почерпи от знанията, от практическите направления на антропософията.

Това е един ретроспективен поглед назад към изминалите събития и извървания път. В следващи материали ще се срещнем с учители, родители, деца, свързани със съдбата на валдорфското училище, и картината ще става все по-цветна и по-жива.

Цветя Мишкова

Материалът е вдъхновен от топлия разговор с Теофана Манева – един от създателите на първата валдорфска градина - и Весела Еленкова – един от основателите на Валдорфско училище и детска градина „Проф. Н. Райнов“

БЕЗ СВОБОДА НЯМА РАЗВИТИЕ

Размисли относно свободната игра и религиозната толерантност
във валдорфските детски градини

Още преди 100 годни педагозите-реформатори са искали децата да бъдат оставени да бъдат деца, да не се включват в мнимите потребности на възрастните.

Когато в началото на 30-те години на миналия век Еми Пиклер отваря в Будапеща медицинския си кабинет за лечение на малки деца и ражда първото си дете, унгарската политика се определя от дясно ориентирано правителство с Миклош Хорти, което приема антисемитски закон и брутално преследва инакомислещите. В тези условия Пиклер започва да работва педагогиката си за малки деца. В нейната основа е залегнала идеята, че най-важна за детското развитие е свободната инициатива: „Важно е детето да открива възможно повече неща само. Ако му помагаме при решаването на всички задачи, ние му отнемат точно това, което е най-важно за неговото духовно развитие.“(1)

Точно по същото време в Берлин музикалният педагог Хайнрих Якоби полага заедно с кинетичната терапевт-ка Елза Гиндлер основите на революционна педагогика. Революционното се изразява в това, че при възпитанието възрастните трябва да променят своето поведение, вместо непрекъснато да тормозят децата: „Би трябвало да се променят манталитетът и поведението на възрастните, които обучават децата. С предписания, неподходящо поставяни въпроси и прибързано оказване на помощ се пречи на развитието на детето, то губи способността и куража да пробва дадено нещо само, да импровизира и да се изразява спонтанно, било то в сферата на музиката, на движението или на

езиковия изказ.“ (2) Якоби е трябвало обаче да прекрати съвместната си работа с Гиндлер и да се спасява бързо в Швейцария. Като всички изповядващи свободата хора и като еврейски

съгражданин той е знаел, че в противен случай ще намери края си в концентрационен лагер на нацисткия режим.

Когато през 1932 г. в Женева Мария Монтесори изнася пред Съюза на народите реч за педагогиката на мира и подчертава, че само възпитание в свобода и автономия ще доведе до траен мир, (3) фашизмът настъпва вече и в Италия. След 1934 г. Мусолини се обръща срещу институциите на великата си съвременничка, която неуморно подчертава: „Детето има непреодолим импулс за свобода. То не е ваза, която пълним, а е като извор, който трябва да бъде оставен да блика.“ (4)

Както заведенията Монтесори в Италия, по това време и валдорфските училища в Германия биват толерирани още няколко години, преди да бъдат закрити и те. Рудолф Шайнер е задал революционния педагогически тон още през 1919 г.: „За нас възниква задачата, да не учим детето на всевъзможни неща чрез нашата воля, а (...) да бъдем такива в средата около него, че детето да може да направи съответното нещо подражавайки.“ (5) Развитието на малкото дете се стимулира преди всичко чрез самовъзпитанието на възпитаващия. Най-важното е да му се дават време и пространство за свободна игра в съответстваща на потребностите му обстановка.

Учебни програми, тестове и предписания за безопасност

Макар че именити авторки и автори неуморно изтъкват,

че чрез потискане на личната инициатива трайно се разстройва желанието (волята) на детето за учене и развитие, може да се получи впечатление, че образователната политика в много страни иска окончателно да анулира педагогическата революция, която е започнала преди 100 години. Свободната, иницирана от самото дете игра отново става подозрителна или по-доброто: Тя бива допускана като симпатично-романтично явление, но в предучилищната педагогика на нея не се отделя особено място. В днешно време няма тоталитарни режими, които да забраняват институциите, в които се прилага основната идея на споменатите погоре педагози. Има загрижени родители и чиновници в образователните министерства, които са на мнение, че децата не биха имали шанс на пазара на труда, ако от тригодишна възраст нататък не прекарват времето си в предучилищната степен с програмирани и контролирани от възрастните учебни мерки. Във Франция книгата "L'émervillement et la curiosité naturelle de nos enfants" на канадската изследователка в областта на педагогиката Catherine L'Escuyer е бестселър – същевременно се въвежда задължителна училищна просвета от тригодишна възраст и се премахва юридическият статус на детската градина. При това в добре продаваната и в Испания, Великобритания и САЩ книга се казва: „Ако заливаме малките деца с екстремни стимули, парализираме вродената им способност за удивление и задушаваме собствената им мотивация.”(6) В Обединеното кралство учебните програми, тестовете и наредбите за безопасност правят свободната игра в предучилищната степен невъзможна. Същевременно журналистката Sue Palmer публикува на страницата си: „Изследванията свързват твърде ранното започване на училище с дълготрайни увреждания на менталното здраве.” (Research connects too early school start to long term damage to mental health)(7) В Обединеното кралство учебните програми, тестовете и наредбите за безопасност правят свободната игра в предучилищната степен невъзможна.

Пространство за удивление

Валдорфските детски градини по целия свят предлагат от десетилетия насам естествена, художествено привлекателна, подтикваща към собствена инициатива, удивление и учене среда – идеална за свободната игра. Но тук-там се чуват, или могат да се прочетат, загрижени гласове, които възразяват, че в тези заведения не е гарантирана свободата на мисълта, защото Рудолф Щайнер, както е известно, е имал духовен мироглед, който по заобиколен път се предава от възпитателя върху децата. (8) Дори да се посочва това, че Щайнер многократно е подчертавал, че валдорфските институции в никакъв случай не трябва да дават никаква религия или светоглед, нито описаната от Щайнер Антропософия, при някои хора това безпокойство остава, защото духовността и религията векове наред са били свързвани със строги предписания и представяни като догми идеи. Ако човек се е подчинявал на правилата и е вярвал в догмите, е принадлежал към определена група, ако не го е правел, е бил изключван.

Този, който чете Р. Щайнер по-точно, може да открие, че по отношение на мирогледа той гледа по същия начин,

както на ролята на собствената инициатива при възпитанието: Така, както едно дете под шестгодишна възраст се развива най-добре чрез собствена инициатива и свободна игра, така стои въпросът и при всеки възрастен относно въпросите на духовността и светогледа. Принудата, предписанията, поведенческите правила и догмите са старият свят, едно открито и освобождаващо настроение приканва към експериментиране, търсене и удивление и стимулира всеки към развитие – възрастни и деца. Независимо дали децата изпитват огромен порив за движение и постоянно тичат, скачат, лудуват, или са съзерцателни, непрекъснато задават въпроси, или строят колиби, във валдорфската детска градина има място и време за техните инициативи. Независимо дали родителите са мюсюлмани, евреи, християни или атеисти, дали се интересуват от йога или баскетбол, учителката или учителят във валдорфската детска градина се стараят да създаде заедно с всички родители подходяща среда за свободната игра на децата. Възпитанието в свобода и толерантност спадат към най-значимите идеали на валдорфската детска градина – и на Антропософията: „Тук става въпрос за това, именно защото хората стават все по-индивидуални и по-индивидуални, да се опита да се освободим от догмите. В наше време трябва да настъпва все повече и повече толерантност по отношение на мислите за религиозния живот.” (9)

Филип Ройбке

(съпредседател на педагогическата секция на Гьотеанума)

Превод: **Величка Йорданова**

1. <https://erzieherauge.blogspot.com/p/zitate.html>.
2. https://de.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Jacoby.
3. «Ако в това скъпоценно и деликатно време от неговия живот е потискано и подлагано на принуда, кълновете на бъдещия му живо ще станат неплодородни и по-късно като възрастен то няма да може да извърши големите дела, които му възлага животът.» Цитирано на френски на <http://journaldecole.canalblog.com/archives/2014/11/10/30931216>.
4. M. Deny, A.-C. Pigache, Le grand guide des pédagogies alternatives. Eyrolles, Paris 2017.
5. Рудолф Щайнер, Здравословното развитие на човека, 7. лекция, GA 303, Dornach 1987.
6. Интернет-страница на Catherine L'Escuyer на английски <https://catherineleucuyer-eng.com/thewonderapproach/> и на испански <https://catherineleucuyer.com/2016/07/06/la-importancia-de-educar-en-el-asombro-y-en-la-realidad/>.
7. <https://www.upstart.scot/research-connects-too-early-school-start-to-long-term-damage-to-mental-health>.
8. Напр. във френското списание «Le Point»: https://www.lepoint.fr/societe/je-suis-la-cible-d-un-harcèlement-des-pro-ecoles-steiner-02-10-2019-2338941_23.php#xtmc=steiner&xtnp=1&xtrc=1.
9. „Това общо човешко (...), то трябва да бъде изживяно във валдорфския принцип чрез това, че това валдорфско училище в никакво отношение не е училище на религиозно или философско убеждение или пък училище на определен мироглед. (...) Беше необходимо (...) да се работи за това, това валдорфско училище да бъде много далеч от това (...), да стане антропософско училище.” Р. Щайнер, „Съвременен духовен живот и възпитание”, лекция от 15 август 1923 г. Dornach 1986.

ЕВРИТМИЯТА КАТО ВИДИМА ПЕСЕН

Да проникне в същността на Евритмията може само този, който се стреми да проникне в същността на човека. Основа за разбирането на това изкуство, безусловно се явява Антропософията, мъдростта за човека. Знанието за човека е едновременно и знание за света. В човека са концентрирани всички световни тайни, за да може, преминавайки през метаморфозите на съзнанието му, да се издигнем до нова степен на откровение. Ето защо читателят, който се стреми да разбере съдържанието на тази книга, трябва първо да се обърне към основополагащите трудове на това духовно изкуство, към „Въведение в тайната наука“, „Как се постигат познания за висшите светове“ и към излязлата малко след смъртта на автора и съставена въз основа на конспекти от устни лекции книга „Антропософия“. Това, което знаем за човека, е не повече от една външна страна на нещата. Зад фасадата ѝ са скрити великите тайни на битието. Техния отблясък пада и върху земния живот, преди всичко посредством възлещената сила на изкуството. Човек се доближава без страх до тези тайни, тъй като те са обкръжени от нежния ореол на прекрасното. Изида е скрита под покривало, в което са вплетени всички световни откровения, придобиващи, обаче при това, приглушен, статичен характер. Словото се излива в материята, обхваща я, формира я... и след това отново и отново възобновява процеса на формиране – и така до безкрай – или се поглъща от материята и външният му облик помътнява и се вкостенява. В този случай материята побеждава. Но тази победа е само видима, само частична.

Словото притежава вечна творческа сила и ако външното вкостеняване го е оковало, словото събира сила, избягва от затвора, пробива зимната броня и избухва с нова светлина. Така става в природата, така става и в живота, за който природата е само външен израз. Словото се излива в природата и ... се губи в нея, за да се появи и отново да съобщи за себе си в хиляди нови форми и облици. Във времената, когато човечеството се намираще в своята детска и юношеска фаза, придвижвайки се инстинктивно, опипвайки напред в развитието си, словото издигаше светилища и звучеше там, чрез своите посветени синове, чрез своите избрани, пробудени духовни органи. Тези светилища се казваха оракули или мистерии. Техните корени се крият дълбоко в историята, зад границите на известните ни епохи. Там словото в духа и в истината се обръщаше към всички, които го разбираха. То се обръщаше към всички останали в образи, към тези, които не можеха да го съзрат в цялата му чистота, които не можеха да понесат изконния му огън. То се превърна в имажинация. Имагинацията се изливаше в душата на човека, правейки я художествено-творческа. Преди никога не оспорваше този очевиден факт, че със своето изкуство, човек преди всичко служи на словото, дарило го с такива велики способности. Словото и изкуството се съединяваха в култа. Възникна троичността на истина, красота и воля—наука, изкуство и

религия. Силите на словото бяха призовани в живота, те бяха отражение на неговата божествена същност. Обаче времето създаде техните противоположности. Разгънаха плещи завистта, съмнението и ненавистта. Те се прокраднаха към словото, към откровенията му в образа на истините, красотите и добродетелите. И се започна битка. Тази битка продължава и в наши дни, и изглежда никога не е била толкова горчива и коварна, както сега. Човекът постигна своята свобода, видимата си свобода. Постигна я дотолкова, доколкото стана гражданин на земята. Видима, дотолкова, доколкото той засега не вижда нищо, освен противостоящия си земен избор, нищо, освен външния аспект на въздуха и светлината. Сега той не може да види пропастите и засадите, затъмнението и обзетостта. Той следва сляпо по своя път. Той има свободата да отклони спасителната ръка, подадена му за помощ, да се отвърне от света и от словото. Той се поддава леко на това, тръгва срещу собствения си Аз. За да задържи протегнатата му отгоре спасителна ръка, той трябва да се стреми нагоре, да се бори, да гори от желание да се извиси, трябва да приложи всички свои сили. Но него здраво го държи земната тежест. И настъпва умора, хилядолетна

умора, изсушаваща мозъка му, легнала като олово на плещите му, преграждаща му пътя, отклоняваща го от имагинациите, инспирациите и интуициите на духовния свят. Той не може дори да задържи в себе си чувството, свързващо го с духовния свят; мисленето му се вкостенява, оказва се в състояние да не може да следва това чувство, може само да

отразява, да фотографира. Волята му няма огън, няма полет. Напразно се протягат към него божествените ръце от висините – той ги вижда и потъва в себе си. Той не може да се изкачи по отвесната стена, не му достига чифт криле. Значи, той отново трябва да се научи да ходи, да ходи по възето, там където няма твърда почва, да се научи да вижда, да вижда през изглеждащия непроницаем мрак, да се научи да чете, да чете буквите на Словото, на изгубеното Слово, истинността на което, той обаче предчувства. Някога съществуваха мистерии, които го учеха как да направи това. За да се научи на това, човекът трябваше първо да умъртви себе си, трябваше да се потопи във всичко външно, във всичко видимо, той трябваше да го опознае отвътре. Тогава той възкръсваше, имащ познанието, разбиращ, че неговото човешко отсега се гради на пронизаната с чувства воля. Тази крачка, като цяло, трябва да направи днес човечеството. Сега от историческа перспектива отново изплуват мистерии, техният тих шепот звучи от различни краища на плътния, веществен свят. Човекът чувства приближаването им. Той би се радвал, да отговори с шеги, но фактите пораждат в него глухо предчувствие за скритото си присъствие и действена сила. И в човека се ражда едно безпокойство, и това безпокойство го кара да лъже. Но то не го напуска. С плахи стъпки, той започва да търси, отначало там, където

светлината не го заслепява, където се промъкват призрци, той се стреми към пограничните области, където може без страх да се смее. Там, където цари сила и светлина, където господства неопровержима яснота на мисълта, там той хвърля камъни. Това той не иска да знае, това той иска да унищожи - в него кипи ненавист. Тази ярост избухва с тъмночервени, агресивни езици на пламъка. Тя унищожава божественото и победителка е смъртта. Но животът се възражда от пепелта. Животът е непобедим. Подхванат от словото, той се издига нагоре. Искрите му достигат звездите и хората. Пронизана от звездна сила, творческата сила отново прозвучава за хората и звучейки ги пробужда. Искайки да се обърне към хората, словото най-охотно избира пламък, тъй като пламъкът е родствен със словото. Но малко хора разбират този език. Пламъкът изгаря и подплашва тези, които плахо се свиват встрани. Той пламва, осветяващ с мълнии света около себе си, после се успокоява, тихо топлийки света и с топлината си пробужда живота. После през порите на земните стихии, през артериите той прониква в сърцето и го затопля, карайки го да трепти и вече чрез сърцето в мислите, оживявайки ги, дарявайки им смелост и сила. Словото си пробива път, въпреки смъртта, застоя и дълбокия сън. И ние, подобно змията в Гьотевата приказка, трябва да търсим светлото му злато в дълбините и пропастите на земята, далеч от сиянието на деня. – „Кое е по-радостно от светлината?“ – пита кралят. „Разговорът“ - отговаря човекът с лампата.

Разговорът – това е отслабеното, смекчено, но не унижено слово, неговата обвивка, позволяваща ни да изнасяме неговата творческа сила до тогава, докато ушите ни не го чуят в неговата непосредственост и очите ни не го видят в истинската му светлина. Разговорът (беседата) има много поврати, много изразителни форми, тънки преградки, зад които се таят далечни заливи, остри оръдия, биещи в целта. И ако той е призван да ни доведе до мировото слово, ние няма да го превръщаме в разменна монета. Изразителността на речта трябва да се търси в нейното оформяне. Във формирането на словото трябва да се вплете тази прекрасна видимост, зад която е скрита същността. И ако то е призвано да открие новите страни на тази същност, тогава то ще си създаде нови художествени форми. И от създадените форми, към нас отново се обръща животът на словото, откривайки дъл-

бинните страни на неговата пълнота, пробуждайки дремещите сили в нас, откривайки плътно затворените до сега врати. И може би новоразбраното, новопостигнатото слово ще ни въздигне до тези ободряващи и любящи длани, които са протегнати към нас от духовния свят, длани, теглещи ни към него. Ръцете и дланите – този физически израз на душевното, това имагинативно, сгрятото от топлината откровение на нашето същество, говорят на един извънредно богат език. Те намериха една художествена форма, която преди им бе отказана. Те изживяват живота си в трептящите движения, чрез които ни се разкрива тяхната същност. В това ново изкуство те са за пръв път свободни. Те ни откриват невероятни възможности за развитие. Движенията се разкриват в своите закономерности, изливайки жизнените, одушевени, свободни етерни сили. Те изразяват това, което като висш човек стои зад физическия човек: формиращата сила, облика в смисъла на Шилер: бога сред боговете. Тяхната пробуждаща жизнена сила се излива в душите на тези,

които не са затворени за чистата красота. „През вратата на прекрасното“ ни е обещано да „попаднем в страната на познанието“. Издавайки подобна книга, ние обаче се надяваме, че за да се изрази, изкуството се нуждае само от собствен език, а няма да му се наложи да прибегва до апарата и езика на познанието. То трябва да убеждава само с присъщата си сила. Но силите на разрушението не спят. От пропастта се въздигат противоположности и застават пред потоците от извора.

Работа над съзнанието – това е суровото изискване на времето. Такава работа, която ще ни позволи да си пробием път през границите на чувственото, да се осмелим да погледнем към източниците, да се доближим в Аза си до техните първообрази, да пробудим в себе си силите на Аза, свързващи душата с духа. Изида приповдига покривалото. Тя сияе във всичките си цветове. Зад нея е Вселената. Цветовете се сплитат в мост на дъга: на преодолелите тежестта е позволено да стъпят на него. Миналото и бъдещето избухват, потъпквайки тъмното настояще. Мостът – това е ново-придобитото съзнание, през което светлината озарява тъмнината.

Мария Щайнер
Декември, 1927 г.

Превод: Димитър Левашки

ЧРЕЗ МЕТОДИТЕ НА АНТРОПОСОФСКАТА АРТ-ТЕРАПИЯ ПОСТИГАМЕ ВЗАИМНО ТРАНСФОРМИРАНЕ И СЕБЕУСЪВЪРШЕНСТВАНЕ

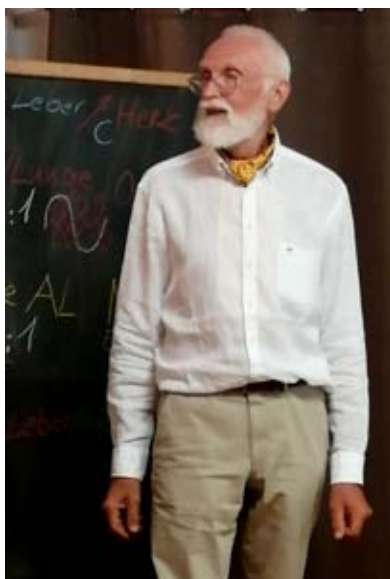
Интервю с г-р Ерих Скала

Продължаваме темата „Антропософска терапия чрез пеене“ и по-близкото запознанство с преподавателите в курса. Днешната ни среща е посветена на разговора с д-р Ерих Скала - лектор по Антропософска медицина в обучението, специалист по вътрешна медицина с дългогодишно

усъвършенстване на квалификацията и дейност каато преподавател по комплементарна медицина, природолечение и антропософска медицина.

Д-р Скала, бих искала първо да благодаря за съгла-

сието Ви да проведем това интервю и да споделите с нас и читателите Ваши идеи и преживявания. И така - Как избрахте пътя на антропософската медицина или може би той Ви избра?

Наложи ми се дълго да го търся и то поради въпросите, които пациенти ми задаваха. В началото бях много въодушевен лекар, излязъл от университетската медицина, работейки в университетската болница. И с колкото повече пациенти се запознавах, толкова повече имах усещането, че съм с празни ръце. Защото всичко, което бях научил и знаех, просто не отговаряше на въпросите от работата ми в болницата и не беше лечебно за пациентите, които имах. Така покрай всичко, което правех, започнах да изучавам различни алтернативни методи на лечение - акупунктура, природно лечение, хомеопатия, традиционна китайска медицина. Постепенно в мен се появи усещането, че това действа лечебно и то по-щадящо от химическите медикаменти, които често само отстраняваха симптоми. Но въпросът в мен остана – Защо то действа така? Защо промяната на въздуха действа върху човека или защо забождането на една игла на определено място действа върху целия човек? И така се стигна до един момент, тогава бях на 35 години, в който видях, че имам нужда от обяснения и трябва наново да се ориентирам. Така търсейки нови места за работа, открих икандидатствах в една антропософска клиника. До тогава няхах представа какво е антропософия. Главната лекарка на болницата отдели цял час време и разговаря с мен. И тя ми каза: „Естествено, ние бихме Ви взели, но не съм сигурна дали това точно е правилното за Вас... Вие вече прочели ли сте „Как се постигат познания за висшите светове?“ Казах: „Не, не съм чел, Рудолф Щайнер не ми говори нищо, това не е стигало до мен... Добре, ще го направя.“ Веднага заминах за Фрайбург до университетската библиотека и там попаднах на една стена 3м широка и 2м висока само с книги на Рудолф Щайнер. Тук започнах с тази книга и продължих да чета все повече и повече. Постепенно по този начин получих отговори на моите въпроси.

Прекрасно! Звучи като приказка!

Да, бях воден!

Какво беше първоначалното Ви усещане и как решихте да приемете поканата на Теодорос Ригас за присъединяването Ви като лектор на обучението?

Първият ни контакт беше в Дотенфелдер Хоф на една конференция по терапия чрез пеене. Като име Теодорос вече ми беше известен, тъй като съпругата ми завърши през

2012г. нейната терапия чрез пеене и след това проведе при него стажа си. Тогава той работеше в една болница в Хамбург. По време на конференцията Теодорос се обърна с въпрос към мен, дали мога да заместя лекаря, който току що се беше разболял, за едно обучение в Атина. След това ме попита и за София. А аз се съгласих, защото с удоволствие преподавам човекознание, въпреки че тогава не знаех нищо за България.

Според Вас необходими ли са някакви специални личностни качества, за да стане човек Певчески терапевт?

Според мен това трябва да бъде човек, който да може да постига вътрешно спокойствие чрез вслушването. На преден план въобще не стои това, да е добър певец. Многопо-важен е начинът, по който човек сам приема гласа си и тялото си като инструмент и е готов да научава нещо ново с всеки пациент. Защото ние напредваме чрез добро вслушване в себе си и в другия човек. И сега да отговоря точно на въпроса – готовността да се върви по този път, това е важно. Да се тръгне по собствен път на обучение, т.е. да се работи със себе си и да се задълбочава собственото познание по антропософско човекознание и разбиране за болестите.

Каква роля играе медицината в Терапията чрез пеене?

Терапията чрез пеене възниква изцяло от опита, който има г-жа Валборг Вербек-Свердстрьом – нейния личен и този от срещата ѝ с Рудолф Щайнер и с антропософията. Първоначално тя е известна оперна певица. Заедно с нейните сестри тя се изявява на най-големите сцени в Европа. Но в живота ѝ настъпва ситуация, в която тя губи гласа си и не може, а и не иска повече, да продължи със сценичната си кариера. След това се съсредоточава върху себе си и започва да изследва какво се случва с нея в ларинкса и в цялото тяло. Откривайки упражненията в процеса на изследване, взема решение да продължи да работи само терапевтично. И тогава чрез Ита Вегман идва нейният контакт с антропософски разширената медицина. В същото време съпругът ѝ е високопоставено лице в антропософските среди в Хамбург. И за мен точно това е срещата на двата импулса – на антропософската медицина чрез Ита Вегман и от друга страна – на личния импулс на г-жа Вербек-Свердстрьом. И по същия начин, както това се случва в антропософската терапия (арт-терапия, лечебна евритмия, пластициране), чрез култивирането, активирането на различните активности по пътя на антропософията, се помага на пациентите. По същия път се върви и в Терапията чрез пеене – пациентът да прави нещо. Не просто да гълта хапчета, а да бъде активен. И, разбира се, да се учи сам под ръководство да борави с тези сили, които идват от пеенето и да ги прилага върху собственото си тяло.

Вие изнасяте лекции не само в България. Има ли нещо тук, което Ви е направило силно впечатление – в хората, порядките, културата и не сте срещали другаде?

Това, което от моя гледна точка ми прави впечатление, е, че тук контактът много лесно се получава на едно сърдечно ниво. И после съвсем естествено оттук може да се

достигне това ниво, на което да се работи и да се понесе тази бъдеща съвместна работа. Това, което наблюдавам и при лекциите ми тук – хората тръгват с мен, с това което преподавам и говоря, не толкова на интелектуално ниво, а по-скоро на сърдечно и така то става живо, и аз това го усещам.

Това точно говорихме с колеги вчера, че Вашите лекции са на някакво друго ниво, всичко преживяваш, усещаш и така учиш и разбираш.

Това е целта на антропософията – да не е теория за главата, а да се импрегнира в сърцето и волята. За да можем след това ние въодушевени и вдъхновени от този импулс да помагаме, да стигнем до действието и практиката.

И последен въпрос - Какво бихте пожелали на читателите на „Антропософски вест“?

Не е толкова просто да се каже, защото прекалено малко ги познавам. Мога като цяло общо да говоря, че в момента аз определям ситуацията в света като въпрос към антропософията като такава. Защото ние можем да решим много от настоящите проблеми само с помощта на антропософската воля. Воля казвам съвсем съзнателно тук, защото от

гледна точка на познавателната теория само в главата нищо не може да се случи. В това време ние трябва действително да се събудим и с много голямо внимание да отбележим колко важно е това действие помежду ни и един с друг. За да можем да противодействаме на тази социална изолация. Най-често се използва „социална дистанция“ като понятие и това се спуска отгоре като наредба, като заповед. И точно противоположното на това бих препоръчал на хората - да се събудят и да са отворени за социалното заедно един с друг, за срещата и за съвместното действие!

Благодаря много за това интервю! За мен е чест и душевна радост това, че съм част от обучението по Терапия чрез пеене и Вашите лекции! Благодаря и на Катя за превода. Тя преживява всичко, което превежда и то достига до нас, на нашия език, живо и неподправено!

Да, така е. И аз също ви благодаря, на вас и на всички участници в курса за интензивната съвместна работа!

Изготвяне : *Цвета Мишкова*

Превод: *Катя Белопитова*

Интервю с Теодорос Ругас

Теодорос Ругас е водещият преподавател в обучението по „Антропософска терапия чрез пеене по метода на Валборг Верберг“ – терапевт с богат професионален опит, лектор и изпълнител.

С това обучение Терапията чрез пеене прави своите първи стъпки в България. Обикновено пеенето се свързва с талант. В тази връзка какво можеш да споделиш на хората, които не са срещали терапията?

Да, обикновено се свързва с талант. Това според мен е едно погрешно схващане, защото пеенето е естествен начин на изразяване на хората и не само, същото важи и за птиците, за животните. Малките бебета пеят, дори през повечето време да ни звучи като плач. Първият звук, който издават е звук, който ние използваме в Терапията чрез пеене. Характерно за нашия свят е, че гледаме на нещата по един обърнат, изкривен начин. И това дава обяснение защо е станало толкова материалистично самото пеене: „Ти имаш талант, ти трябва да отидеш на конкурс, да те приемат в академията, да станеш популярен певец...“ Всъщност не става въпрос за това да бъдеш известен или велик певец. Това е търсене на себе си и откриване на корените на способността за пеене, които са вътре в нас, дадени ни още от началото. Създателят е създал света от звук и светлина - фотон и

вибрация. Няма друг път за изразяване на нашата душа и дух. Обичайно медитираме със светлина, визуализираме светлина, но забравяме звука. А те винаги вървят заедно и е нужно да ги поставим така. Нека природата говори.

Имал съм опит с много хора в моята терапевтична работа, които идват и казват: „Аз не мога да пея, аз нямам талант“. И аз винаги отговарям: „Ти се определяш като неталантлив и това рефлектира върху теб. Нужно е да се върнеш към своята автентичност. Ти идваш от звука“. Помниш какво Ерих каза вчера в лекцията. Ние имаме прототипа на ритъма на живота в нас 4:1 - 4 сърдечни удара и едно вдишване. Всеки орган вибрира и „бие“ ритмично. Ти си роден с това, ти си ритъм, звук. Това е музика. Толкова е лесно за разбиране, но някак си го пропускаме.

Как терапията чрез пеене стана твой път?

Срещнах се с терапията чрез пеене, защото имах проблеми с гласа. Преди това аз пеех, имах концерти в църкви. Беше за мен време, в което изпълнявах Бах, Хайдн, Моцарт, църковна музика. Можех да я разбирам с душата си, защото това винаги е душевен процес - нещо, което да прегърнем и почувстваме вътрешно. И аз много обичах това. Но се появи проблем – гласът ми беше като „покрит“. Посетих специализиран лекар и той ми каза, че всичко е наред и няма причина да се случва. Но ето, че аз не можех да пея. Наложих се да спра концертите и бях нещастен. Търсейки разрешение, отидох в моето училище, където съм учил пеене, за да се срещна с учителя си. И така изведнъж погледът ми попадна на обява за нов курс по Терапия чрез пеене. И аз си казах: „О, това е за мен!“. Когато започнах, всички проблеми с гласа ми спряха. Това, разбира се, не стана изведнъж, а с времето. Аз обаче открих, че този проблем като че ли беше заложен от моето „Аз съм“ в духовен план, за да ме направлява да спра

традиционното обучение. Изключително интересно е как нашият дух може да ни води по един сериозен и практичен начин. Започнах моето обучение по Терапия чрез пеене, което продължи 4 години. След това се появи възможността да работя в болница като терапевт. Някой би казал: „Уау, това е страхотно!“, но това беше като рязко гмурване в дълбоки води. Въпреки всичко, аз бях много ентузиазизиран, вдъхновен и щастлив.

Каква е крайната цел на обучението по Антропософска терапия чрез пеене в България?

Това е много добър въпрос. Какво е важно за България? В предишния ден ние говорихме за това в курса. Може би тук има възможност за създаване на общност, братство, не в религиозен смисъл, разбира се, няма да правим манастир, но в аспект да бъдем заедно, да се върши работа за България и тези, които имат нужда. Мисля за това като за лечебна работа, което не значи непременно, че ние ще излекуваме хора имащи някакви тежки сърдечни, хронични болести, рак, а за промяна на енергиите. Може би да го погледнем под един друг ъгъл – как променяме разрушителните енергии, за да ги трансформираме? Да бъдем общност в светлината на Архангел Михаил, да създадем кръг, в който действа енергията на Светия Дух - лекуваща енергия, духът на земята. И как бихме помогнали да го направим с нашите способности, които са да звучим? Защото звукът е много силна вибрация. Как бихме могли да помогнем за освобождаване от омраза, алчност, боевете да се превърнат в мир, разбирателство и взаимопомощ? Това е един процес на лекуване в светлинен път. Това е моята представа за нещата какви биха могли да бъдат. Вероятно от 16 - 17 участника, може би 8 човека са като ядро на курса. Нека направим нещо заедно, да работим заедно - като група, да помагаме с нашето прозвучаване и пеене, но също и да работим като индивидуалности. Всеки е свободен да върши своята собствена работа в Терапия чрез пеене с хората. Но ако понякога имаме случай, който се нуждае от по-интензивно въздействие, бихме могли да му помогнем като работим в група за него. Ние винаги трябва да сме водени от свободната воля. Това би трябвало да е общност, основана на братството. Правим го, защото се обичаме един друг, не защото трябва сега да направим нещо за света. Ще бъде: „О, аз бих искал да направя нещо, с теб заедно да помогна на някого, да помогна на града, да дам повече енергия. Нека да се съберем заедно и да изпеем песен за града!“

Ние правим това.

Да, вие знаете за какво става дума. Това е моето виждане за нещата.

Необходими ли са някакви специални личностни качества, за да стане човек Певчески терапевт или такъв може да стане всеки, който пожелае?

Аз казах, че не търся някакви специални качества, няма нужда от познания в академичната част на музиката и специални певчески способности. Това е нещо, което идва от процеса. Нека погледнем към това малко по-далече. Какви

способности според теб са важни, за някого да участва в обучението? Ти имаш опит от нашия курс и знаеш, че това е нещо, което трябва да свършим с нашите души, с нашето същество.

Смятам, че това би следвало да е съзнателен човек, който има готовността да поеме по пътя на срещата със себе си и света по един друг начин, като процес на вътрешна трансформация. Да разбереш „Кой съм аз?“. Защото не винаги е толкова приятно да се изправиш срещу вътрешното си същество.

Да, да видиш всички аспекти на себе-то си – много хубавите аспекти, които несъмнено имаме и такива, които не са много приятни, към които не искаме да поглеждаме. Но готовността да искам да обичам себе си от всички страни - това е процес. Не бих искал хората да имат способности в материалистичен смисъл, а да обичаме музиката, да сме привлечени от нея, да имаме някакъв опит като индивидуалности. Това е причината, поради която казвам, че не го препоръчвам за по-млади хора. Не защото не ги харесвам, а защото те трябва да придобият опит, не само да четат книги, а да имат житейски опит. Разбира се, има изключения с готови млади хора. Виждаш - в нашия курс хората са над 30 годишни. Това е естествено. Тук нямаме за цел да отидем в училище и да научим това и онова. Не, по-скоро бихме казали, че ти имаш това „повикване“ отвътре, този вътрешен глас, който те вика. Това е една важна причина и ако имаш житейски опит като индивидуалност, ако обичаш това, което правиш, желание да помагаш, това са аспекти на индивидуалността, които са важни за Певческия терапевт. Аз не правя интервюта на хората, които ще участват, но зная, че тези които идват, са имали вътрешното повикване и това е естествено: „О, това е за мен!“ Всеки си има личната причина. Но е важно да се разбере, че това не е академично образование. Няма нищо общо с това да стоим заедно, да четем книги, да говорим и да имаме изпити. Това е нещо тотално различно – процес на преживяване и трансформация.

Като участник, аз мога да направя една ретроспекция какво се е променило в мен през тези години на обучение, колко силно въздействие е имало в моето личностно развитие. Ти засега този въпрос за трансформацията вчера в лекцията си. За това, че ние в ролята на терапевти сме катализатори, но и трансформацията е двустранна. Като наш преподавател, какво се промени в теб при това общуване с участниците?

От моя гледна точка това наистина е много интересно, защото ние започнахме своя първи опит с обучението още 2016 г. Бях много ентузиазизиран и зареден със сърдечна енергия за това ново начинание. Идвайки в непознатата за мен България, (познавах единствено организатора), стартирахме с участниците и се потопихме в процеса. От тогава много неща се случиха. Аз станах много по-съзнателен за това, което правя, по-предпазлив да не се втурвам веднага при първия импулс. Това, разбира се, дойде с опита, но е много важно за мен - аз станах по-търпелив, по-тих, преминавайки през този процес. Да остана спокоен, изчаквайки нещата да се случат и развият от само себе си, да наблюдавам, да дам на хората възможността да се изразяват по-свободно.

И хората ме питаха: “Ако правя едно упражнение по този или онзи начин правилно ли е, грешно ли е, как би трябвало да го направя?”... „Мммм направи го! Ще откриеш сам.“ Това беше моят личен процес. Как да работя с група от индивидуалности, беше също нещо ново за мен, опитвайки се да пазя баланса между прекалено много инструкции, структури, и противоположното – прекалено много свобода всеки да прави каквото си иска. Това не е лесно, защото можеш да станеш и антипатичен. Но като водещ на процеса, си запознат с всички аспекти и е нужно да ги следиш и да вземеш решение. Да поставя нещата в баланс, е нещо, което се промени през опита. Трябваше да преодолеем и това да не се държи според очакванията, а да бъда себе си. Аз не съм някакъв гуру или учител в светлина, аз съм човек и бих искал да си бъда такъв. Това ми даде много повече вътрешна свобода, без страх. Щайнер говори за голямото предизвикателство за съвременните хора - да живеят в любов към свободната си воля и в постоянния процес на разбиране волята на другия. И така това е много важно за мен. Това прилагам в живота и работата си. Наблюдавам безкраен процес и това ме прави спокоен и осъзнат. Колкото повече го правя, колкото повече опит имам, толкова повече изпитвам любовта. Ако се докоснеш до нещо, което наистина обичаш, ти израстваш, наблюдаваш и навлизаш в по-дълбоки разбирания какво всъщност любовта е. Аз се промених и продължавам.

Всички ставаме свидетели на това как светът е завладян от неразбирателства и конфликти, тъмнината като че ли е надвиснала над нас. Може ли пеенето да промени нещо в тази ситуация?

Всичко това идва от неразбирателствата. Но ние сме свидетели каква мощна сила е медитацията - нещо, което науката тепърва открива. Когато пеем, ние можем да променяме. Да останем заземени е първото нещо, на което наблюдавам, когато започваме това с учениците. Ние можем първо да погледнем към себе си и да се променим без морален аспект. Това е естествена вътрешна промяна, която ще даде много на света. Като лемниската, чрез пеенето ние осветяваме от съзнанието навътре към себе си и разпръскваме навън към света.

Какво би пожелал на читателите на „Антропософски вест“?

Да, аз имам пожелание – да бъдат смели, да имат куража да правят повече опити за всички неща, които Р. Щайнер ни учи и да са ентузиазирани за всички процеси на трансформация. Да бъдат в сърдечната сила на лъва и да се доверят на процеса, опита от преживяването, а не на академичното мислене. Това пожелавам: „ Оставете се на процеса, не го мислете.“

Изготвяне и превод: *Цвета Мишкова*

КАК СЕ ПОСТИГА РАЗБИРАНЕ ЗА ДУХОВНИЯ СВЯТ?

Берлин, 18 април 1914 г.

Ако сънувате и си спомняте съня, когато имате по възможност ясен спомен за него, както това става в многобройни случаи, ви е ясно и без друго, че докато протича сънят, вие сте същевременно наблюдател, но без по време на това наблюдение да имате ясно азово съзнание за образите, които тъчащи преминават покрай душата. Действително винаги трябва предварително да бъде казано, че в съня азовото съзнание не се появява ясно, както в будно съзнание. Тези образи, които минават тъчащи покрай душата, представляват сцени, поредици от образи, които са или добре известни на сънуващия, като се свързват с преживявания от предишни дни, или от последно време, или които променят подобни преживявания по най-разнообразен начин, толкова силно ги променят по форма, че определено преживяване не може отново да бъде разпознато и човек вярва, че сънува нещо напълно различно. Случва се също и човек да има сънища, които не се свързват с преживявания, които като че ли представляват нещо напълно ново спрямо преживяванията, които е имал. Но всеки път усещането ще е: някакви живи, тъчащи образи са минали покрай душата, разкрили са се пред душата. — И след събудането ще се помнят преживявания. Ще има сънища, които се запазват за по-дълго в паметта и ще има такива сънища, които поради пристъпването отново към преживяванията на деня ще бъдат като изтрити.

Днес бихме желали да си отговорим на въпроса: в какво всъщност ние възприемаме подобни тъчащи сънища? Когато в будно състояние ние сме във физическия свят, тогава знаем, че в света, който наричаме физически, ние

възприемаме това, което тъкмо възприемаме. Каква е, така да се каже, субстанцията – какви са процесите, материалните неща на физическия свят в будно състояние, в който ние възприемаме, в който ние сънуваме? Това е онова нещо, което ние наричаме етерен свят, разпростиращият се в целия свят етер със своите вътрешни процеси, с всичко, което живее в него. Това е, така да се каже субстанциалното, в което ние възприемаме, когато сънуваме. По правило обаче, когато сънуваме, ние възприемаме само една съвсем определена част от етерния свят. И както в будно състояние, когато възприемаме физически, етерният свят е затворен за нас в обикновения живот, както етерът се намира около нас, без да го възприемаме чрез нашите физически сетива, така и намиращият се около нас етер остава невъзприемаем за обикновеното сънуване. Само тази част от етерния свят, която е собственото ни етерно тяло, се явява така да се каже пред нас, когато сънуваме. Та нали ние, когато сънуваме, сме извън нашето физическо и нашето етерно тяло. И сега, обикновеният сън се състои в това, че с намиращите се извън нашите физическо и етерно тела, астрално тяло и Аз, като че ли поглеждаме към това, от което сме се издигнали в съня, само дето при това поглеждане физическото ни тяло не идва в съзнание, следователно и не можем да си послужим с физическите сетива, а сякаш поглеждаме назад, без да вземам под внимание физическото си тяло, а само етерното. Следователно в основни линии процесите на нашето етерно тяло са тези, които на някакво място повдигат завесата и ни се явяват като сън. Повечето сънища са наистина

такива, че все едно човек от съня си гледа към собственото си етерно тяло и като че ли осъзнава част от изключително сложните му процеси. И всъщност това е, което представлява сънят.

Това наше собствено етерно тяло, което следователно е част от самите нас, е нещо извънредно сложно. В него например се съдържат, винаги в сегашния момент се съдържат всички спомени. Също и това, което е слязло дълбоко в основите на душата, което не се появява в обикновеното ни дневно съзнание, то винаги се съдържа по някакъв начин в етерното тяло. Целият ни досегашен живот в тази ни инкарнация се съдържа в етерното тяло, наистина е вътре в него. Разбира се, трябва да се признае, че е извънредно трудно да си представим това. Но въпреки това, то е така. Представете си, че цял ден бихте говорили - някои хора наистина го правят - и че всичко, което вие говорите, би се записвало чрез някакъв механизъм върху фонографска плоча. Ако сте говорили толкова много, че фонографската плоча се е напълнила, я поставяте настрана, вземате втора, когато и тя се напълни - трета и така нататък.

Следователно вие вземате повече или по-малко такива плочи, в зависимост от това дали говорите повече или по-малко. Някой друг, да приемем, би поставил сега всяка една плоча във фонограф, а вечерта всички плочи биха се намирили вътре в него. Всичко, което сте говорили през деня, би се намирало вечерта във фонографа. И ако някой би бил в състояние да пусне да се възпроизвежда изговореното от фонографа, тогава би излязло всичко, което сте говорили през деня. Така всичко, което са нашите спомени, се намира сега в етерното тяло. И нека приемем, че поради особеностите на съня – нека задържим това сравнение – част от нашите съставни части на етерното тяло пристъпва така пред нашата душа, като че ли изваждаме част

от нашите фонографски плочи и ги пускаме да се възпроизвеждат, то тогава това би било сънят, онези сънища, които са най-често срещаните. Следователно с нашето съзнание ние тъчем в собственото ни етерно тяло.

По подобен начин същото важи и за много халюцинации, които се появяват пред човешката душа. Подобни халюцинации се предизвикват по правило и чрез това, че човекът със своя аз и със своето астрално тяло, които тогава се намират във физическото тяло, все пак може до известна степен да види откъснато парче от своето етерно тяло. Това се получава по следния начин. Представете си, че нещо във вашето физическо тяло е болно, например нещо в нервната система или нещо подобно. Тогава на мястото, където нервната система е болна, етерното тяло не може да се намеси, да навлезе; то сякаш е изхвърлено навън. Самото етерно тяло не е болно, но е разпрегнато от физическото тяло на едно определено място. Ако бъде впрегнато, то тогава всичко ще протече както в нормалното съзнание. До съзнанието

ни дори не би достигнало, че физическото тяло е болно. Ако етерното тяло не може да се намеси, да навлезе на това място и ако това, което е там и в което етерното тяло не може да се намеси, блесне насреща на етерното тяло, тогава това стига до съзнанието като халюцинация.

Точно същата субстанция, от която ни се явяват сънят или халюцинацията, ни заобикаля навсякъде в света. Това е етерната субстанция. И собственото ни етерно тяло сякаш е изрязано като парче от заобикалящата ни етерна субстанция. И сега, когато преминем през портата на смъртта, сваляли сме физическото тяло, то ние преживяваме пътя през етерната субстанция. По принцип по целия път между смъртта и новото раждане ние не излизаме извън етерната субстанция. Тъй като тази етерна субстанция е навсякъде и ние трябва да минем през нея, ние сме в нея. Та нали ние известно време след смъртта сваляме и собственото си етерно тяло. То се разтваря тъкмо в тази външна етерна субстанция. Първоначално в обикновения живот човек не притежава способността и да възприема в тази външна етерна

субстанция. Ето защо не настъпва това, което би било възприемане - но сега не във физическия свят, а в етерния. Чрез сънуването човек сякаш бива запознат с едно отнасящо се за него възприемане на етерното.

И така действителното възприемане в заобикалящия ни етерен свят зависи от нещо съвсем определено. Когато след смъртта човек действително възприема в заобикалящия го етерен свят или когато той се развие така, че при него имагинациите се появяват ясно-виждащо – защото това означава също, че той възприема в заобикалящия го етерен свят, - то той трябва да има по-голяма сила, отколкото има в обикновения живот между раждането и смъртта, една по-голяма вътрешна душевна сила. Ние не възприемаме в заобикалящия

ни етерен свят, защото нашата душевна сила е прекалено слаба, за да възприема вътре в него. Трябва да сме много по-активни, много по-дейни, отколкото ни е необходимо в обикновения живот, за да възприемаме в етерния свят. И след смъртта в душата си ние трябва да имаме една много по-дейна сила, отколкото в обикновения живот, за да можем да имаме обкръжение около нас след смъртта. В противен случай етерът се намира около нас, а ние не го възприемаме. Това би било, все едно в обикновения живот да нямаме нито едно единствено сетиво. И така, човек трябва да има една по-дейна, по-активна душевна сила, за да може да се справя след смъртта, за да не е след смъртта, образно казано, глух и сляп за света, в който той пристъпва. Но ако искаме да имаме представа за начина, по който душата възприема след смъртта, или след като е постигнала способността да разгръща силите на имагинацията, то можем да си представим, каква трябва да бъде тази способност на душата, ако най-напред изберем едно сравнение. Това

сравнение може да бъде взето от писането. Когато записвате нещо, тогава това все пак означава нещо, което вие записвате. То изразява нещо. Има нещо зад това, което вие записвате. И все пак, първо вие сами сте направили знаците за тази цел. И ако това, което сте записали, трябва да е истина, ако трябва да съответства на нещо обективно, то естествено можете да го постигнете. Ако чрез писмо искате да съобщите на приятел този или онзи факт и вие запишете това, за да може приятелят ви да го прочете далеч от вас, то първо сте поставили знаците, чрез което приятелят, ако може да разчете тези знаци, научава факта. Ако сега дойде някой и каже: „Това при никакви обстоятелства не може да е истина! Защото това не е записано по обективен начин в света. Някой първо го е записал и то не може да отговаря на никакъв обективен факт!“ - то той говори подобни нелепости. Точно както вие описвате един обективен факт, когато пишете, като при това първо поставяте знаците, така е и при имажинативното виждане в имажинативния свят. Вие трябва да сте деен. Вие трябва първо да поставите това, което за вас е знак за обективните процеси в духовния свят и трябва да имате съзнанието, че го поставяте. Че го поставяте, зависи от това, да имате необходимата сила, да се намирате живи в духовната действителност, така че тя да ви стимулира да поставяте нещо истинско, а не фалшиво. Но фактът е, че човек знае: той го поставя.

Бих искал да се опитам да характеризирам това и по друг начин. Нека се върнем обратно към съня. Когато в обикновения живот сънуваме, то имаме усещането, че образите от съня «тъкат», така се развиват. Помислете, какво трябва да си представяте за тези сънища: така сънищните образи се носят пред душата ми. – Това е представата, която трябва да имате. Сега си помислете, че нямате тази представа, а другата: вие сами поставяте сънищните образи в пространството и във времето, както поставяте буквите върху хартията. Тази представа човек я няма при обикновеното сънуване, а също и при халюцинациите. Но при имажинативното представяне трябва да имаме това съзнание. Там трябва да имаме съзнанието: ти си властващата сила в твоите сънища. Ти поставяш едно и добавяш към него друго, както се записва нещо върху хартия. Ти си властващата сила, ти самият го правиш. Само силата, която е зад теб, както при писането, е тази, която прави това, което записваш, да е истинно. – Човек трябва да е наясно, че голямата разлика между сънищата, халюцинациите и действителното ясновиждане се състои в това, че при последното човек има навсякъде съзнанието, че е така да се каже окултният писар. Кое то се вижда, това се записва като окултно писание. Човек пише в света това, което за него е израз, откровение на света. Разбира се, вие можете да кажете: ами тогава не е необходимо да се записва, защото се знае предварително. Защо трябва да се записва? – Това обаче не е вярно. Защото този, който тогава записва, не е самият човек, а е съществото от следващата по-висша йерархия. Човек се отдава на съществото от следващата по-висша йерархия и това е силата, която властва в него. Записването става в един съвсем вътрешен, съкровен душевен процес, който се управлява от него. И когато след това се погледне записаното на окултния шрифт, му се раз-

крива това, което трябва да бъде изразено.

Сега вие виждате, защо в публичните лекции се изтъква толкова често, как развитието към ясновиждането почива върху това, че цялото възприемане става активно, дейно, че, както е правилно за познанието на физическия свят, не се остава при пасивната отдаденост на света. Така действително постепенно се научава вътрешно да бъде разбирано това, което още в началото на нашия антропософски живот беше наречено «изучаване на окултното писание» и което отново описах по-точно в моя труд «Прагът на духовния свят». Душевната сила, необходима, за да се запишат в духовното пространство и в духовното време окултните писмени знаци, е една по-интензивна, по-мощна, по-могъща душевна сила, трябва да бъде по-интензивна, по-мощна, по-могъща от душевната сила, която прилагаме в обикновения живот за възприемането. И тази сила ние трябва да имаме, когато сме преминали пред портата на смъртта. Който воле да придобие имажинативното ясновиждане, развива чрез медитациите си тази сила, постига я постепенно. По този начин той стига до това, което беше току-що описано. А това означава, че той стига до едно изживяване, при което знае, че се намира в един свят, чийто слаб отблясък е сънуването. Но той се намира по такъв начин вътре в него, че действа в сънищата си както действа, когато изработва маса или обувка, при което сглобява парче след парче и така нататък. Ако толкова много хора отново и отново идват с думите: ето, опитвам с всякакво медитиране, но въобще не успявам да стигна до ясновиждане, то това се дължи на простия факт, че тези хора въобще не искат това, което изложих сега, че се задоволяват без да имат нужда от него. Вътрешно те не волеят да развият активна душевна сила, а искат да станат ясновидци, без да се налага да усвоят по-голяма душевна сила. Те искат таблото, което се появява пред тях благодарение на тяхното ясновиждане, да се изправи съвсем от само себе си пред тях. Тогава обаче то не е нищо повече от халюцинация или сън. Частица етерен свят, ако се изразя драстично, която може да се вземе от едно място, да се улови с етерните пипалца и да се постави на друго място, една подобна частица етерен свят е сега сънят. Това въобще не спада към действителното ясновиждане. В изживяването на действителното ясновиждане човек се чувства по такъв начин, както се усеща, когато във физическия свят пише върху хартия, само дете когато във физическия свят иска да пише върху хартия, първо трябва да знае какво, поне в повечето случаи е добре, когато го знае, - докато при духовното възприемане той оставя съществата от духовните йерархии да пишат, като едва след като бъде активно записано, се появява това, което трябва да бъде възприето. Но без самият човек да има активно участие във всеки атом на това, към което гледа, самият той активно да присъства, не се стига до никакво действително ясновиждане.

Рудолф Щайнер

Начало на сборника лекции „Как се постига разбиране за духовния свят. Навлизането на духовни импулси от света на починалите.“, събр. съч. 154, предстоящ да излезе от печат от поредица „Просветление“ на издателство Ателие АБ.

Превод: **Катя Белопитова**

ПСИХИЧЕСКО ЗДРАВЕ И ПСИХОХИГИЕНА

Здравословният живот предвижда постигане не само на телесно, но и на психическо и духовно здраве. Всъщност духът ни по принцип е здрав, но понякога телесните и психически болести не му позволяват да изяви своята господстваща функция, отслабват го. Важна част от природосъобразния живот е осъществяването на хармония в емоционалната и мисловна дейност на личността.

Според дефиницията на Световната здравна организация "Психическо здраве е способността на зрялата личност да изгражда хармонични отношения с другите хора и да участва творчески в промяната на биологичните и социалните условия на заобикалящата среда". Психическото здраве изразява най-добро социално приспособяване. Тази необходима адаптация на личността дава възможност за максималното ѝ реализиране.

Според известния германски специалист по психохигиена Х. Менг „Психохигиената е наука и практика, насочена към запазване на психическото здраве на човек и на обществото като цяло". Тя има задача да предпазва от възникване и разпространение на невротични смущения и психически заболявания, както и на нарушения в характера. Правилното мислене определя поведението на човека при неговата социална адаптация. Трите сили на душата са мисли, чувства и воля.

За мислите

За психическото здраве особено съществено е да **липсва раздвоение на съзнанието**. Когато човек е разкъсван от противоречиви мисли и съмнения, се получава дисхармония в психическата му сфера. Раздвояването на съзнанието води до отслабване на паметта, несигурност и пораждаване на страх. Човек не бива да мисли и върши две неща едновременно, а винаги мисълта да е концентрирана в една дейност или една насока. Във всички случаи на противоречивост и душевна борба трябва да се изхвърлят от съзнанието онези мисли, които смущават, както и емоциите, които тревожат човека. Единството на съзнанието е изключително важно за нормална здрава психика. За да опази психическото си здраве, човек трябва да опознае себе си, да знае как да се реализира в живота, да се самовъзпитава, да насочва правилно мислите си, да избягва съзнателно отрицателните емоции. Ние непрекъснато сме заливани и нападани от средствата за масова информация, от внушенията и натрапливите становища на изявяващи се личности в тях, от непрекъснато повтарящи се реклами. Човек трябва да се старее да има винаги напълно **будно и концентрирано мислене, за да се предпази от тях**. Пасивното мислене дава достъп за внушения не винаги благоприятни, а ние с будност трябва да запазваме нашата идентичност и мисловна свобода, да търсим истината.

За чувствата

В областта на чувствата трябва да се знае, че те са донякъде подсъзнателни. Понякога в нашето подсъзнание възникват неправилни усещания, **породени от симпатии и антипатии**, които изкривяват действителността и са далеч от истината. Така можем с предубеждение неправилно да

преценяваме друга личност. И тук будната, активна мисъл със стремеж към обективна и истинна преценка е необходима на всеки човек. Но това се постига със самопознание и самовъзпитание, при което трябва да се изключи себелюбието и мисълта, че **"аз съм винаги прав"**.

За волята

Всеки човек би трябвало да си **изгради навици за саморегулация на своите постъпки, емоции и съждения**. Да умее да се владее, да развие силна воля, самодисциплина, психическа издръжливост, емоционална уравновесеност, умение да управлява настроенията си. Тази саморегулация се постига с методите на самовъзпитание, концентрация на мисълта и приемане на ценностна система и добродетели като знаем, че всички хора са духовни същества, повече или по-малко духовно развити.

Трябва особено да се подчертае, че често за нервното напрежение спомагат някои отрицателни емоции и черти на характера като омраза, завист, обидчивост, властолюбие, неблагодарност, недоволство. Те благоприятстват възникването на така разпространената болест на века – **невроза**. Познавам един близък човек, който е много нещастен, поради завист към свой роднина. Вместо да търси вината в себе си за своите несполуки, той завижда на материалните постижения на своя роднина, постигнати с много труд и умение, и счита, че последният му е дължен.

Личната психохигиена е необходима за създаването на най-благоприятни условия за живот и дейност на човека. Тя се изгражда от всеки човек индивидуално и има значение както за отделната личност, така и за обществото като цяло. Самовъзпитанието на човека и след двадесет и една годишна възраст е важно за хармоничен психичен живот.

Искам да подчертая, че особено полезна за самопознанието и самовъзпитанието, които са в основата на психическото здраве, е **методиката на вечерната ретроспекция** (преглед на преживяното през деня). Тя е препоръчана от д-р Рудолф Щайнер в духовното познание за психическото здраве. Вечер, в леглото преди заспиване преминаваме мислено през всички събития, които сме преживели, но отзад напред. След това правим анализ на извършеното, казаното, случило се през деня. В него преценяваме нашите добри и лоши постъпки през деня, какво полезно сме свършили, вървим ли по предназначения път, изпълняваме ли поставените си задачи, какво ново ни се е случило, сгрешили ли сме към някой човек, избухнали ли сме в гняв и обидили ли сме някого.

Този вечерен самоанализ ни помага да разберем себе си, да направляваме по-добре мислите, действията и постъпките си, да премахнем лошите и да поощрим добрите. Той ни помага да култивираме доброто и любовта към хората, да сме благодарни за всичко, което ни се случва, да прощаваме. Чувстваме се удовлетворени от доброто, което сме направили и си правим изводи за лошото, за да не го повтаряме. Това е много важна методика за самоусъвършенстване. Препоръчвам я горещо на всеки, който желае, но е необходима обективност, самокритичност и постоянство -

да се прави всяка вечер.

Имам личен опит с тази методика и мога да кажа, че тя много ми помага да направлявам правилно живота си, да се чувствам удовлетворена и да знам, че истинският, обективен съдник на себе си съм самата аз.

ПРОНИКВАНЕ

Преди да изчезна в съня си,
дълго потъвам в себе си . . .
Дълбоко, дълбоко се спускам
в придънните тъмни ребуси
на своята същност.

Прониквам в самата ядка,
с ежедневие обвита,
през обвивката яка,
от топъл лъч пробита,
и като къпнило зрънце
с тъмнината се боря.
Бързо, бързо на слънце!
Бързо, бързо към хората!"

Поетът Михаил Кендеров в горното стихотворение е изразил чудесно своята вечерна ретроспекция.

Доц. Д-р *Иванка Кирова*

РАЗГОВОР С ДАСКАЛОС

Още с първата книга на професор Кириакос, издадена в САЩ през 1985 г. – „Магьосникът от Страволос – удивителен свят на един духовен лечител“, кипърският християнски езотерик Стилианос Атешлис става известен на обществото с името Даскалос, учител на гръцки. След публикацията на книгата хиляди хора пътуват за Кипър в търсене на лечение и духовни инструкции. Много от тях са имали големи изживявания и лично са се убедили, че Даскалос лекува и помага с вътрешна истина, компетентно и без каквато и да е сензационност.

Между хората, които видяха лечението и чува ученията на Даскалос, имаше и много членове на Антропософското общество и Школата за Духовна наука. През лятото на 1990 г. Даскалос посети Швейцария и изнесе както няколко публични лекции, така и няколко в по-затворен кръг. Той дойде отново през 1991 и 1992 г.

На 13 август 1990 г. аз имах възможност да проведа частен разговор с Даскалос, по време на който говорихме също и за Р. Щайнер, и за Антропософията. Кратка извадка от този разговор следва по-долу. Веднага след разговора аз записах подробно съдържанието му. Цитатите без кавички не са буквално предадени, но са верни по съдържание. В кавички са дадени буквалните цитати.

В началото на разговора Даскалос ме попита за мен самия. Казах му, че почти 40 години съм член на Антропософското общество, основано от Р. Щайнер. Той ме прекъсна: „Това е много добре, това е превъзходно!“ След това му разказах за моята дейност в обществото и в Школата за Духовна наука.

Даскалос каза, че познава Р. Щайнер от много, много време и че е в регулярни контакти с него. Както Р. Щайнер, така и той е изцяло в потока на християнството. Той каза буквално: „Ние работим заедно. Няма разлика между моето и учението на Р. Щайнер.“ Интересува ли се как срещнах Р. Щайнер в този живот? След потвърждаването ми попита дали знам какво е Теософия и дали знам защо Р. Щайнер напусна Теософското Общество.

- Да, заради Кришнамурти, когато теософите го обяха за реинкарнация на Христос.
- А знаеш ли кой беше Ледбитер?
- Да.

Даскалос продължи със следния коментар: Ледбитер беше ясновидец и беше разбрал, че в Кипър се е родил Учител. „Аз бях въпросният Учител.“ В Кипър дойде делегация от Теософското общество с покана да се присъединя към Обществото и да работя в него. Докато мислех за предложението, Р. Щайнер неочаквано застана до мен и каза: „Не го прави, защото с теб ще се случи същото като с Кришнамурти.“

Даскалос е отклонил предложението на Теософското общество. По-късно научих, че тогава той е бил на 26 г., т.е. срещата трябва да е станала през 1939 г. После ме попита дали знам кой е Р. Щайнер. Отговорих му, че знам какво той самият и близките му са казали за него. Даскалос кимна и каза буквално: „Р. Щайнер е много висше същество, един от най-великите духове изобщо.“

Следващата тема беше за духовния път на обучение. Даскалос водел учениците си по техния езотеричен път. Аз вметнах, че Р. Щайнер е дал толкова много инструкции за езотерично обучение, че много антропософи не знаят откъде да започнат и какво да правят, на което той отговори: Това не е толкова важно. Избери едно или две упражнения и ги прави постоянно за много дълго време. И добави буквално: „В Антропософията вие имате всичко и не ви трябва нищо друго. Важното е Антропософията да се приеме сериозно.“ В отговор на мой коментар той каза: „Въпреки че има много караници в Антропософското общество, самата Антропософия е вярна. Вашата задача е да защитавате Антропософията.“

Неочаквано той заговори за Християнската Общност: „Бях запитан дали църковният ритуал за Брака и другите тайнства са валидни и ефективни. Разбира се, те са валидни и ефективни много повече от всички останали църковни деноминации, в това число и тайнството при смъртта. Съществуването на Р. Щайнер присъства при тайнството Посвещение (формиране) на човека.“

Имаше и още няколко точки в разговора ни, дълъг почти час и половина, на който присъства като мълчалив свидетел и трети човек. Тези извадки от нашия разговор могат да предизвикат интерес, тъй като много антропософи са били в контакт с Даскалос, както и хора от неговия кръг. Този разговор е в центъра на словото, което Гюнтер Цвален е написал след смъртта на Даскалос. То е публикувано в „Дас

Гьотеанум” N 34 от 3. XII. 1995 г. Английският му превод може да бъде намерен в Anthrowiki-Daskalos.

Срещата на Даскалос с Христос

„Да, да - каза меко той – аз го срещнах.” Можеш ли да ми разкажеш, попитах аз и бях готов да включа магнитофона. „Ще говоря, ако не записваш на магнитофона това, което ще кажа.” Извадих бележника си, с което той се съгласи и започна да ми разказва преживяното.

„Това беше една от моите най-интензивни и трагични инкарнации. Казвах се Язон и моите родители бяха гръцки евреи. Къщата ни беше в началото на един от хребетите, водещи към Голгота. Тя имаше затворен вътрешен двор, в който бяха няколко наши кози. Отделно от къщата, отстрани на двора беше стаята, в която чичо ми живееше сам. Той посвещаваше времето си на изучаването на религия и философия, или поне претендираше, че го прави. Майка ми и сестра ми познаваха майката на Исус, която се казваше Мириам. Те често слушаха проповедите на Исус, който всъщност се казваше Иешуа. Йоханон (Йоан) апостолът на Исус познаваше семейството ни и понякога ме вземаше да чуя словото на Исус. Въпреки че бях все още момче, аз разбирах какво казваше Исус. Тези истини не бяха нови за мен, защото имах предишна опитност като висш жрец в Египет. Да, аз бях едно от децата, които Йоханон водеше при Исус.”

Когато започна твоята връзка с Йоан? Тогава ли? – прекъснах го аз.

„Не, преди това” – отговори той и продължи. „По това време Йоханон беше на двадесет години. Баща ми не знаеше нищо за нашето познанство с Мириам и Йоханон. Не знаеше, че дори и аз бях сред слушателите му. Чичо ми, който имаше силно влияние върху баща ми, считаше, че Исус прави зло. Двата мъже бяха сред тълпата, която по-късно крещеше да го разпънат. Ние настоявахме, че Исус е невинен, но баща ми оставаше непреклонен, ние пазехме в тайна, нашата връзка с него.

Когато щяха да разпъват Исус, аз изтичах там, за да видя какво става. Видях процесия от хора, вървящи към Голгота. В началото на процесията бяха съдиите, които искаха екзекуцията. Понтий Пилат искаше да ги накаже за това и беше наредил да вървят отпред с официалните си тоги. На около пет метра след тях вървеше Исус, влачейки кръста. Той беше заобиколен от войници, които с копията си държаха тълпата на разстояние от него.”

Когато щяха да разпъват Исус, аз изтичах там, за да видя какво става. Видях процесия от хора, вървящи към Голгота. В началото на процесията бяха съдиите, които искаха екзекуцията. Понтий Пилат искаше да ги накаже за това и беше наредил да вървят отпред с официалните си тоги. На около пет метра след тях вървеше Исус, влачейки кръста. Той беше заобиколен от войници, които с копията си държаха тълпата на разстояние от него.”

Даскалос стана прав и с ръце показва как римските войници държаха копията си така, че никой не можеше да се доближи до Исус. „Тъй като бях малък, аз се промуших под

копията, приближих се до Исус и погледнах лицето му. От челото му падаха капки кръв. Той ме погледна и ми се усмихна. аз също се опитах да се усмихна, но сълзите дойдоха по-бързо.”

Когато Даскалос описваше тази сцена, очите му се навлажняваха. Тогава го видях почти разплакан. „Казах му: „Аз Те обичам” и Той продължи да ми се усмихва. Тогава войниците се ядосаха и ме изгониха извън техния ескорт, но аз не се отказах. Изтичах малко напред и отново се опитах да се промуша под копията. Приятелски настроен войник забеляза намерението ми, вдигна копието си и аз лесно влязох вътре. Отново застанах пред Исус. Той се опита да ми се усмихне, но печално. Вероятно Той знаеше какво ще се случи. Друг войник ме забеляза и със садистична ярост настъпи крака ми с обувката си. Римските войници имаха метални гвоздеи на подметките си. Болката беше адска. Войникът буквално смачка пръстите ми. Не можех да вървя. Пропълзях между римляните и се опитах да се прибера вкъщи. В този момент

мислех само за себе си. Болката беше ужасна. Влачех се почти един километър, когато стана земетресението и небето се покрито с облаци. Къщите и стените падаха. Когато пристигнах вкъщи, нашият дом беше единственият, който стърчеше в района. Самостоятелната стая на чичо ми беше напълно разрушена. Помислих си: „Сега поне мога да кажа на баща си, че кракът ми е ранен от земетресението. Все още се страхувах от него. Когато влязох, майка ми видя какво се е случило и побърза да вземе вино и билки. Тя почисти раната с виното, наложи я с билки и превърза крака ми с плат.

Чух, че баща ми се караше с чичо ми, като го обвиняваше, че го е подвел. После отиде при

майка ми и сестра ми, прегърна ги и поиска прошка. Смирено каза, че Исус наистина е Божи Син. Чичо ми настояваше, че земетресението и други феномени са просто природни явления и нямат нищо общо с разпятието на Исус, но баща ми буквално избута и изгони брат си от къщата. Моето състояние бързо се влошаваше. Чувствах тялото си като парализирано. Вероятно имах тетанус. Когато легнах в леглото, видях, че Исус влезе през стената, светейки с блестяща светлина. Това се случи веднага след Възкресението. Очевидно, останалите от семейството ми също Го видяха, защото баща ми, майка ми и сестра ми паднаха на колене. Исус разтвори ръцете си и ми каза: „Ела”. Майка ми започна да плаче и молеше Исус да не ме взема, защото бях единственият й син, но аз тръгнах с Него. Не знаех къде, но аз тръгнах.”

Гюнтер Цвален

Превод: **Йордан Димитров**

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

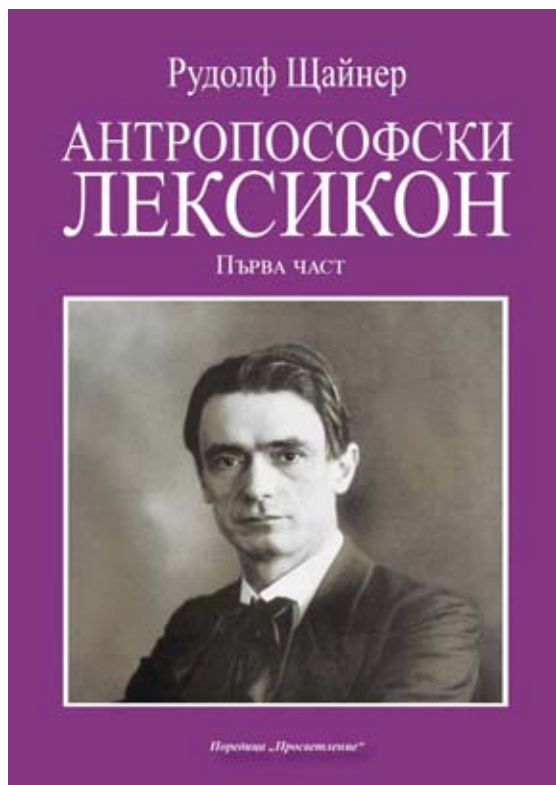
Издателско ателие Аб подготвя за печат 3 книги:

1. Втори том от трилогията на Геннадий Бондарев *“Светът и човечеството на кръстопътя на окултно-политическите течения на съвременността”*

От автора: “В стремежа си да разбере трагичната тайна на нашето време, съвременният учен-изследовател често насочва изследванията си в сферата на метаисторията. Даже инстинктивно хората все по-често усещат, че не могат да си обяснят стоварилите се върху тях събития в света от гледната точка само на физическите причини. Затова се пишат и с охота се четат цели библиотеки с книги за тайни общества, политизирани религиозни ордени, всевъзможни братства и окултни секти. Но на всички книги от този род е присъщ един фундаментален недостатък, който нулира тяхното значение: авторите им, като пишат за окултни съюзи, нищо не пишат за природата на самия окултизъм. Най-много срещу тях да се повдигнат някакви обвинения в духа на тези, звучали на трибуналите на „светата инквизиция“.

Тази книга запълва посочения пропуск. Може да изглежда, че, като е адресирана до читатели, изучаващи духовната наука (антропософията) на Рудолф Щайнер, тя носи специален характер. Но всъщност именно поради това, че авторът води изследването си на базата на антропософията, му се удава да покаже тези реални, излизаци на метафизичен план, окултни и окултно-политически кулиси, зад които се инспирират практически всички политически, социални и даже културни феномени, разрушаващи културата и цивилизацията на човечеството, което заплашва да лиши от космически смисъл самото съществуване на Земята.”

2. Р. Щайнер, “Антропософски лексикон” - от преводача Нели Спиридонова-Хорински: “Уважаеми читатели! Вие разгръщате лексикон с цитати от лекции и книги на Рудолф Щайнер, обединени тематично по образец на немския лексикон, съставен от Урс Швенденер, публикуван в 16 книги, общо от 6 хиляди страници.

В продължение на дълги години превеждах отделни цитати и ги помествах електронно на различни места. Понастоящем реших да обобща отделните преводи и се надявам тези цитати да послужат като насока, която да Ви отведе до съответните лекции на Рудолф Щайнер. Нека те да послужат на всички интересувачи се от дълбоките взаимовръзки, силите, духовните същества и събитията зад кулисите на външните събития и за разбирането на това, което се случва в този преломен момент, и изобщо за разбирането на мисията на отделния човек, човечеството, Земята и Космоса. Нека те да не се приемат като интересна, сензационна информация, а като повод за дълбоко размишление и изграждане на представи, като човек проследява с вътрешния си поглед процесите в собственото си тяло или извън него в обкръжаващата го Космос. Насочването на вниманието към тези процеси, органи и същества, сетивно възприемаеми или представяни вътрешно, макар и неясно или почти без образ, е крачка към реалното им възприемане и общуване, а не е само въображение. Волята ни довежда до тези несетивни или недостъпни за сетивата процеси и остава само съзнание-то ни да се издигне до тяхното възприемане, което постепенно става точно чрез такова упражняване и чрез упражнението и медитациите, давани чрез указанията на Р. Щайнер, особено в Събр. съч. 10, 13, 245, както и в множеството други лекционни цикли.”

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

НОВИ КНИГИ

Размишленията в тази книга са предназначени да бъдат ръководство за вътрешна сигурност и сила наред сътресенията и безпомощността на нашето време. Те имат за цел да засвидетелстват убеждението, че съдбата на настоящето има по-всеобхватен и по-висш смисъл от събитията в тихите граждански времена.

Човешкият дух се сблъсква с една осезаема бариера, когато се опитва да разбере историята, която все още е настояща. Изглежда той трябва първо да се отдалечи от събитията, за да може да ги разбере. Ние все още не проумяваме историята, която преживяваме в момента, а историята, която сме разбрали, не преживяваме, защото тя вече принадлежи на миналото. Нашето разбиране изостава от събитията. Причината за това е, че - по думите на Рудолф Щайнер - истинската история винаги протича в свръхсетивното. Над главите на земните хора, над вълните на външните събития, над шума на битките, в духовната сфера се развива една друга, по-висша история. На тази свръхистория земната история е само бледо очертание. Ако можехме да проследим ясновидски събитията в свръхисторическата сфера, щяхме във всеки момент да прочетем и разпознаем смисъла на събитията, в които ние на земята участваме пряко.

Откровението на Йоан е вълшебно огледало, което, изправено пред епохата, прави видим не само външния, но и скрития вътрешен лик на историята. За да разберем сегашната си съдба, е особено необходимо да се запознаем със свръхсетивната история. Сякаш с невидими ръце човечеството е тласкано, ако не и хвърляно, към прага на свръхсетивния свят. Единствено все още неразвалената магия на материалистическия светоглед затъмнява представата на хората за последиците от техните действия: повечето от това, което се върши днес, е издърпване на шлюзовете, през които дори в политическите напрежения вълните на свръхсетивното нахлуват в човешкия свят.

Когато времената и съдбите са били все още спокойно осветени от слънцето, велики духове са отправяли могъщи предупреждения. Гьоте е създал стиха:

Зове светът на духовете,
но мъртъв сън сърцата спят –
в зората ясна вий къпете
безстрашно своята земна гръд!

А Шилер, предчувствайки големия прелом (1797 г.), се обръща към Европейския център:

Не велик да бъде с меча
е на немеца съдбата,
да нахлува в свят духовен,
със химери да се бори,
и заблуди да надвива
по-достойно е за него.

Днес обаче нещата стават сериозни. Натискът на свръхисторията се увеличава непрекъснато. Когато сега се чуват

Издателство „Даскалов“ ще предложи на читателите си едно ново печатно произведение. Читателите очакват книгата на Емил Бок „АПОКАЛИПСИСЪТ. Наблюденията върху Откровението на Йоан“.

такива призови, те са като викове по време на гръмотевична буря: гръмотевиците и светкавиците сами говорят. Действителните събития и тези думи съвпадат.

Днешните съдби издигат глас, за да се превърнат сами в събуждащ зов. Те искат на всяка цена да отворят очите на хората за сферите, в които се появяват истината и смисълът на това, което се случва на земята. Но сетивата на хората за сферата на истинските събития са умъртвени. Ангелите биха могли да слезат от небето и да нарисуват пред нас най-прекрасните картини, но очите ни не биха ги видели. Ангелите биха могли да слезат от небето и да засвирят с мощни тръби, но нашите уши не биха ги чули. Ангелите биха могли да слезат от небето и да откренат завесите пред силите, които действат в живота ни: ние не бихме съумели да проникнем в същността на нещата.

В нашето съвремие не липсват откровения. Ангелите работят. Те са слезли от небето, рисуват драматични картини, надуват тръбите, повдигат завесите на движещите се сили на времето. Липсва ни не откровението, а усещането за него.

Откровението на Йоан може да ни помогне да се събудим за свръхисторията и да четем в книгата, която ни разкрива смисъла на привидната безсмисленост, в която се намираме.

Наблюденията в тази книга се основават, наред с другото, на дванадесет лекции, изнесени в Щутгарт, Берлин и Мюнхен през зимата на 1940/41 г. По това време живо говореше и съдбата на настоящето. Последната част от няколко лекции беше изнесена, докато течеше въздушната тревога. Непосредствено след изнасянето на втората част от лекциите в Берлин и Мюнхен във Великденските дни на 1941 г. Християнската общност беше забранена, цялата литература конфискувана и унищожена, а служителите бяха изпратени в затвори и концентрационни лагери.

Част от наблюденията върху Апокалипсиса бяха предварително редактирани и подготвени за печат. Това се основаваше на убеждението, че изучаването на Откровението на Йоан може да бъде от полза за мнозина, за да се справят с трудните съдби на настоящето. Всички преписи и разработки бяха изгубени по онова време. Когато днес, след десет години, новонаписаната книга бъде представена на обществеността, може да възникне въпросът дали наблюденията все още отговарят на изключително напредналите съдби. Може би обаче днес те са по-валидни, отколкото са били тогава.

Още през 1908 г. Рудолф Щайнер изнася серия от лекции в Нюрнберг върху Апокалипсиса. Те могат да се посочат като пример за всеобхватното познание на антропософията, което е завещано на нашето съвремие като цялостен Апокалипсис. Представените тук размисли също се дължат на този велик инспириращ познавателен импулс.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ТРИЧЛЕННИЯТ СОЦИАЛЕН ОРГАНИЗЪМ?

Моето желание да превода „Какво е тричленният социален организъм“ на Д-р Лекс Бос, беше продиктувано от една страна от осъзнатата необходимост читателите да се замислят на какво се дължат причините и противоречията в нашия живот и на такива социални болести, като корупцията, диктатурата, анархията, беззаконието, които ние виждаме от много време около нас. От друга страна е необходимо да бъде по-добре разбрано какво ще представлява истинската демокрация, когато този идеал за Свобода, Равенство и Братство се реализира в обществото. Ние живеем във време, когато политиките много говорят за законност, за свобода на медиите, за свободна пазарна икономика. Но зад всички тези думи е необходимо да сме готови да погледнем по нов начин проблемите на обществото. Без нашето активно участие, без желание за промяна на съзнанието ни, ще бъде трудно да разберем как трябва да функционира едно общество, което не трябва да допусне грешките от мина-

лото. Лошите закони ли са причина за състоянието, в което светът сега се намира? Или разрушителният егоизъм и противопоставянето на нациите е причината за това? Живеем ли в свободно общество и какво да очакваме от бъдещето?

Особено интересно е да се замислим върху въпроса: какво представлява мистерията на парите и могат ли да се печатат безкрайно количество пари без да се съобразяваме с проблемите, които произтичат от реалния икономически живот? Рудолф Щайнер дава отговор и отправя апел към политиките как да бъдат променени законите за правилното функциониране на икономиката: **„Държавата не може да разреши финансовия проблем по задоволителен начин, сегашните държави ще го разрешат, само ако се откажат от решението и от своя страна направят необходимото икономическият организъм да бъде отделен от тях“.**

Недялко Абаджиев

Д-р Лекс Бос е роден през 1925 година и е починал през 2005 г. Той изучава социология и география в Амстердамския университет. Става съветник по организация на предприемачите и съосновател на Антропософската банка TRIODOS BANK. От 1958 г. е сътрудник на Нидерландския педагогически институт за развитие, едно от първите в света научни учреждения, които се занимават с въпросите на социална хигиена.

Първа част

Тричленният социален организъм е идеал на общественото развитие. Той произтича непосредствено от природата на човека. Всеки човек може да намери в себе си импулсите на този идеал. Доколкото човек се стреми да даде социален образ на този идеал, дотолкова е възможно той, като свободен човек да даде свобода на другите. В това кратко съчинение ще направим опит да разкрием смисъла на този идеал.

Копнеж по нов социален идеал

Когато революционната буря през 1968 година се пренесе в целия свят, в средите на френските студенти се появи лозунг, който с голямо въодушевление съответстваше на най-дълбокото желание „L'imagination au pouvoir“, „Искаме да следваме идеалите“!

Откъде дойде този копнеж?

Той възникна от двуполусния – положителен и отрицателен опит. Положителният се отнася до множество тенденции на развитието, които могат да се наблюдават и които в много хора са непосредствено свързани с вътрешно преживяване. Развиващата се индивидуалност на човека се стреми да се освободи от традиционните връзки, от собствените разсъждения. Човекът иска да има собствена профе-

сия, да носи отговорност и да проявява инициатива. Виждаме тенденцията: човекът, който носи такъв импулс в себе си, да го внесе в социалното пространство като индивидуално същество. Политическите отношения се развиват така, че дават определено чувство на човешките права, защото всеки човек има право да живее на Земята като индивидуалност. От това ново чувство са възникнали движенията за демокрация, за правата на човека, против дискриминацията на малцинствата, против апартейда и така нататък.

Икономиката породи нов феномен: световната икономика. Световната взаимозависимост позволява по нов начин да усетим понятието „човечество“.

Пробужда се ново морално чувство: нося ли отговорност, ако мой съвременник гладува? Разделям ли моята отговорност с другите на Земята? Това е положителният опит, това е ново чувство, което се пробужда при преживяване на със скрит стремеж към развитие, който завладява веднага със страх или със съмнение. Не унищожава ли човечеството прогресивната индивидуализация? Не прави ли еманципацията на човешките групи и не унищожава ли политическата поляризация? Ще успеят ли хората да преодолеят зависимостта си от икономическия живот? Или ние ще попаднем под заплахата на времето да продължим борбата за усвояване на природните ресурси, сферите на влияние на пазара, докато не се самоунищожим? Хората инстинктивно почувстваха, че този импулс се развива само тогава позитивно, когато този идеал е вдъхновен от самата природа на човека, и чрез който може да бъде всестранно приложен.

Новите социални идеали и тяхното отражение

Сянката идва първа и чак след това виждаме светлината. Преживяването на това отражение се явява втори опит, от който произлезе копнежът към истинския идеал. Хората на Изток и на Запад преживяха по насилствен начин тези два мирогледа за идеала. На Изток това е старият образ на

теокрацията, йерархически организираното общество на касти: отгоре „духовно“ партийно ръководство, по средата широк слой служещи, и отдолу под сърпа и чука работници и селяни. Всичко това бе идеалът на безкласовото общество, братският социализъм. Ние знаем как това беше пленило развиващите се страни от третия свят. На Запад този идеал се виждаше по друг начин. Това произтичаше от студенто-технократическо мислене. Светът трябва да бъде една добре смазана икономическа машина. Всичко да бъде осъществимо и контролирано. Херберт Георг Веллс (1866-1946) и Алдоус Хексли (1894-1963) отдавна са описали това иронично.

На Запад всичко е залято с идеала за свободата. Техниката и постоянно растящото благосъстояние, все повече ще освобождават човека. Идеалът на Изток и на Запад, ако не гледаме на идеологическата надстройка, в социален план се приближават един към друг. Дори се стремят към централизирана бюрократична организация на държавата, която се стреми да подчини и да управлява всички области на живота. По този начин човекът като свободна индивидуалност изчезва. Това бяха двата основни опита на революционното време в края на шестдесетте години от една страна да се реализира идеалът „L'imagination au pouvoir“, „Ние искаме отново да сме вдъхновени истински от идеала, в съответствие с човешката природа“. Когато в превратен момент от историята се нуждаем от нови, съответстващи на времето обществени идеали, то налице са не само противодействащи сили, но правилни идеали за бъдещето, които да внесем в културата като семе.

Идеята за социалната тричленност

В този смисъл можем да следваме указанията на Рудолф Щайнер, който през 1919-1920 година внесе като деятелна сила в обществото идеала за тричления социален организъм. Накратко можем да го формулираме така: това е общество, което няма повече господстваща роля на ръководещ духовен елит. То е общество, в което действат три взаимно уравновесяващи се една друга сфери, относително автономни подсфери или членове.

Самоуправляващият се икономически живот, който има общо само с производството, оборота и потреблението на стоките, намира своята задача в удовлетворяването на човешките потребности. Самоуправляващият се духовен живот съществува там, където хората си сътрудничат, за да направят своите способности социално плодотворни, които трябва да създадат условия, за да могат тези способности да се развиват толкова продуктивно, колкото това е възможно.

Самоуправляващият се правен живот се проявява навсякъде, където хората сключват договори или съглашения, установяват „правилата на играта“, законите при икономическите отношения, както и при институциите на съвместна духовна дейност.

Свобода, Равенство, Братство

Корени на този идеал могат да се открият още в миналото. През 1789 година на барикадите на Френската революция бяха казани лозунгите: „Свобода, Равенство, Братство“. Те произхождат от древното знание, съдържанието на което се стреми към реализация в обществото. Тези принципи бяха непосредствено познати на хората по това време и бяха тяхното вдъхновение. Трите идеала, бяха еднакво не-

определени в тяхната връзка с природата на човека. Затова не беше изяснено в какви сфери на обществото да се осъществят и в кои сфери да не бъдат осъществявани. Рудолф Щайнер предаде - нека така да го кажем – златния ключ, с помощта на който това може да стане действаща социална сила, дремеща в тези три идеала.

Той показа, че всеки човек като тричленно същество може да се самоорганизира в светлината на тези три идеала. За това не са необходими никакви предварителни знания, само свободна от предрасъдъци здрава способност на разсъждения. Човекът живее в **тялото си** и трябва да се храни от Земята. Има много хора, но Земята е една и човекът трябва да дели тези блага **по братски**, доколкото той се чувства въодушевен и иска да се развива свободно. И както човекът се чувства пронизан от съществата от Духовния свят, така той може да признае другите хора равни със себе си. Само чрез духовно прозрение може да се говори за идеята за равенството. Една стара поговорка гласи: „Пред смъртта всички сме равни.“ Неравенството, което съществува между хората, това е нещо специфично, привнесено в тялото и душата. По нататък Р. Щайнер показва как тези три качества се явяват ръководещи принципи на трите органични системи на социалния организъм. От **силите на Свободата** трябва да се сформира духовният живот на човека. Това значи навсякъде, където хора изхождат от своите индивидуални качества да носят полза на другите, всяко външно предписание или влияние спира свободното развитие на тези способности. От **силите на Братството** трябва да се сформира икономическият живот на човека. Всичко, което се произвежда като стока и платени услуги, трябва да бъде ориентирано към удовлетворение на реално съществуващите потребности. Навсякъде, където имаме производство на такава продукция, интересите на другите хора, прикрити от желанието за собствена изгода, това желание вреди на здравия икономически живот.

От **силите на Равенството** хората трябва да регулират своите права и задължения. Защото, ако хората са еднакво ценни един за друг, то всеки опит чрез насилие да осъществят неравенство, дискриминация и привилегия, вреди на здравия социален организъм. Характерно за тези три основни сили се явява това, че те не само действат изцеляващо в тези три социални сфери, но и действат също така разрушаващо, ако преминават границите на своите сфери на действие и не трансформират, а разпространяват своето действие върху другите две сфери. Ако Свободата иска да се осъществи в правовия живот, възниква **произвол и безправие**. Ако в икономическия живот има **нерегламентирано съглашение**, то рефлектира както в производството, така и в потреблението. Ако равенството иска да се реализира в свободния духовен живот, тогава се ражда **бюрократия** (например в преподаването) възниква **вулгарност и отчуждение**. Ако братството иска да се реализира в правовия живот, възниква **клановост** като политическа и поляризираща сила, а в духовния живот се проявява като **безличност и нереалистични компромиси**. Всеки от тези три идеала има своя собствена сфера на действие. Рудолф Щайнер внася в тях силата, която показва тричления социален организъм, и по този начин той обрисова безпрецедентното усилване на действието му. Свообразието на този образ е в това, че той от една страна съдържа в себе си закон, а от друга страна представя пълната свобода на действието. Не се дават норми, доктрини или програми

за всички подходящи структури. Показва се само, че в наше време определени действия в социалната сфера имат и своите последствия.

Основен социален закон

В едно от списанията, които Р. Щайнер редактира през 1905 - 1906 година, той публикува съчинение, в което главно място заема описанието на закономерност, която той от самото начало нарича „Основен социален закон“.

„Ползата от общността на хората, които работят заедно, е толкова по-голяма, колкото по-малко всеки изисква резултатите от работата за себе си, т.е. колкото повече от тези резултати дава на работещата страна, толкова повече са удовлетворени собствените му нужди, не от това, което той самият е произвел, а от това, което са произвели другите“.

Този закон не предписва морални норми на поведение. Той само напомня, че с наблюдение на социалната действителност, може да се разбере как социалното поведение има определени последствия, а именно: Колкото повече хората работещи в институциите на **икономическия живот**

подчиняват своите интереси на потребностите на другите, толкова по-здравословно ще се развива икономиката. Колкото повече хора изпълняват споразуменията и договорите, като равни и зрели хора, толкова по-здравословен е **правният живот**. Колкото повече при организацията на тяхната съвместна работа хората могат да гарантират свободата на всеки един около тях, толкова по-здравословен ще бъде **духовният живот**.

Рудолф Щайнер формулира основния социален закон в позитивен смисъл. Трябва да стане ясно, че той може да служи така. Можем да заменим думите „повече“ с „по-малко“ и обратно.

Точно така можем да формулираме и разчленения социален закон на три сфери на социалните отношения. Можем да формулираме, че икономическият, правият и духовният живот ще бъдат по-малко здравословни, колкото повече тези сфери се основават на изгода, на насилие и бездуховност.

Д-р Лекс Бос

Превод: **Недялко Абаджиев**
Продължава в следващия брой

ОЩЕ ЕДНА РОДОПСКА СРЕЩА ПРЕЗ АВГУСТ

И тази година през август отново се събраха в Родопите любителите на една инициатива, която посрещаше своя много специален рожден ден. Тя стана на седем години. Когато една ежегодна инициатива става на седем години, настъпва време за равнометка. Засега тя е преминала успешно своя лунен период. Лунните сили седем години светят от небето и постепенно започват да слизат на Земята, за да навлязат дълбоко в изградения организъм и да се вплетат в земните събития. Още през първия ден на новата среща през август се заговори за започващия втори седемгодишен период. Изразени бяха очакванията да се родят нови идеи, да се разгърне интересът към изкуствата, да започне едно изливане на душевността навън и то да премине в процес на отдаване на света. Беше ясно, че предстоят промени и че досегашните носители на идеята за ежегодни срещи са готови да посрещнат промените. Радослава Ангелова откри събитието за седми път с насърчаващи и приветстващи думи. През лунния период тя бе олицетворявала една грижовна, бдяща и закриляща фигура, докато нейната инициатива се приземи и се изпълни със собствен живот. През тези години идеята за ежегодни срещи в Родопите придоби ясни очертания, ритъм, съдържание и кръг от хора, които искат отново и отново да се включват в нея. Голямото разнообразие на участниците обхващаше както различни възрастови групи, така и хора, които са дошли за първи път; и такива, които са се включили в инициативата от самото ѝ начало. Както всяка година около тридесетина ентузиастични търсачи на нови открития и техните семейства дойдоха да преживеят заедно малко повече от 120 часа. За разлика от предишните години този път нямаше една обединяваща тема в програмата. Пъстрата тематична мозайка включваше цялото разнообразие от проблеми, които лекторите и дискуссионните водещи бяха признали за значими и интересни, а това съпадаше с очакванията на слушателите.

През първата вечер беше предложена за разглеждане Мистериата на злото и с това беше поставено началото на ежедневните вечерни дискусии. По идея на Г. Акабалиев

се обсъждаха пътищата за спасение на злото с взаимните усилия на йерархиите и човечеството като бъдеща десета йерархия. Изказани бяха и мнения за еволюцията на трите вида противодействащи същества след тяхното спасение. На следващата сутрин всички участници чуха лекцията на д-р Франгов за антропософските медитативни практики и значението им за укрепване на съзнателната душа. А вечерта той отговори на възникналите въпроси и споделилите размисли на слушателите. Тази дискуссионна форма се запази до последния ден: сутрешната лекция се обсъждаше и дискутираше вечерта. А в ранния следобед се провеждаха други занимания. Такова следобедно занимание беше организирано по предложение на Румен Ройдев. Той предложи да се разгледа трета глава от „Живота на Земята и живота на човека“, като се свърже с някои лекции от книгата „Душите на народите“ на Р. Щайнер. Целта на водещия беше да се преживее чрез колективно четене онова настроение, което група „Р. Щайнер“ Стара Загора преживява при разглеждането на този лекционен цикъл. Някои от участниците прочетоха обясненията в началото на лекцията за цвета на кожата на всяка основна раса. Водещият запозна аудиторията със собственото си мнение и разбиране за произхода на расите от книгата „Душите на народите“. Той разказа как нормалните Духове на формата изпращат към нас определена Слънчева сила, но тя се променя поради намесата на абнормните Духове на формата, които всъщност са Духове на движението. Те действат в петте планети Сатурн, Юпитер, Марс, Венера, Меркурий и така формират човешките раси. Той обясни, че от центъра на Земята действат Духовите на волята и че Духовите на движението им се противопоставят. Танцувайки върху вълните, Духове на формата укротяват подвижните Земни маси, като им придават една или друга форма, но в астралния свят изостаналите Духове на движението или (абнормните Духове на формата), тъкат отвътре, макар че те би трябвало да тъкат отвън. Тези духовни Същества, които създават духовната атмосфера на Земята, са нередовни, паднали Духове, те са един вид

Духове-изкусители. Това изкушение е теренът, до който най-лесно достигат онези окултни ученици, чието ясновидство е било развито по неправилен начин. И мнозина от тези, които преждевременно и неправилно са проникнали в окултната област, трябва скъпо да заплатят за това си действие. Водещият обясни, че в някои определени периоди Духовете на времето развиват една много по-интензивна дейност, отколкото обикновено, и тогава предишната хармония отстъпва място на друга. В такива случаи виждаме как Духът на времето, вместо да възложи своите заповеди на Архангелите, направо се намесва в историята на народа и как другите Духове просто използват възможността, за да се възплътят. Когато един такъв народ се откъсва от общия корен, тогава за определен период Духът на Времето допуска грешка относно първоначалния ентузиазъм. Обаче после възникват онези условия, които позволяват в откъснатата част от народа да се възплътят както един нормален, така и един абнормен Архангел. В заключение Румен Ройдев направи връзка с лекцията на д-р Франгов върху медитациите, като уточни, че веднъж вече е бил сключен взаимен договор между един ръководещ Дух на народите, който е нормален Архангел, и един такъв Дух, който действа в човешката природа като Дух на мисленето, и един абнормен Дух на личността, в рамките на определена историческа епоха. За да бъде направен този договор изряден, са били постигнати особено хармонични отношения със съответния абнормен Архангел, който е бил ръководещият Дух на езика за онази епоха, така че идва един момент, когато нормалните и абнормните Архангели започват да работят съвместно, като освен тях се намесва и начинът на мислене, чрез един абнормен Дух на личността. Този тристранен договор намира видим израз в един точно определен народ и това е индийският народ, където е онази констелация, при която трите Същества постигат най-голямата хармония помежду си. И последицата от тази хармония виждаме във всичко онова, което определяме като историческа роля на индийския народ. Договорът продължава да е в сила дори и за онези по-късни епохи, за които са запазени исторически предания. Свещеният древен език на индийците действа с могъща сила дори и през следващите периоди от време. Тази могъща сила внасят в езика абнормните Архангели. Могъщото звучене на санскритския език идва тъкмо от този договор. А върху него се крепи и своеобразната индийска философия, която е като съзидателно мислене. Затова Р. Щайнер дава указание, че е добре да се медитира като се чете на санскритски език.

Посочвайки знаците на времето, на следващия ден Йордан Димитров дешифрираше актуалните световни събития. Лекцията му предизвика прекалено голям интерес и последваха многобройни въпроси. Лекторът превърна отговорите си в едно методично указание за разпознаване на скритите знаци зад видимите събития и на свой ред постави аудиторията пред редица предизвикателства и задачи за решаване. След обяда участниците рисуваха с пастели под ръководството и указанията на Вихра Калапишева, която се грижеше за социалната арттерапия. Както всяка година рисунките се разглеждаха като обща изложба и всеки споделяше това, което е преживял, а арттерапевтката синтезирала и обобщавала. В изпълнение на първата задача всеки нарисуваше с пастели любимото място от своя съкровено личен свят и затова процесът на споделяне на преживяното се оказва много по-продължителен.

Същата вечер Кристина Димова разказа за посеще-

нието през юли на Себастиан де Фрис, който изнесе лекции в четири града на тема "Възгледи върху съвременното развитие на човечеството чрез Съзнателното свързване с Христос". Обобщени бяха две микротемати от лекционния цикъл - различните проявления на злото и тяхното влияние върху човешкото същество, както и медийните техники, като инструмент за покоряване на човешката воля. Споделянето прерасна в ползотворна дискусия за необходимостта от злото в еволюцията на човечеството.

На третия ден Мирослав Тодоров поведе дискуссионен разговор на тема „Философия на свободата“. Той предложи да се ограничим само върху 13. глава и темата за стойността на живота. В уводните думи той сподели, че нещо му е направило силно впечатление, когато си е препрочитал тази глава от „Философия на свободата“. И това не е нещо, което може да се спомене в обикновен разговор. Преди да продължи, той се върна към 11. глава, в която се обобщава, че задачата на човека в живота е тази, която той самият си поставя. „Естествено, имат се предвид целите - продължи той – които човек си е поставил, след като е дошъл до състоянието „Свободен дух“, пътят към който е описан в първата част на книгата. По-назад, в 9. глава „Идеята за свободата“, са описани най-общо целите на свободния дух: максимално благо за целокупното човечество; културен напредък на човечеството; чисто интуитивно доловени индивидуални нравствени цели. „Да се върнем към 13. глава, чието заглавие е „Стойността на живота, песимизъм и оптимизъм“. Тя започва с изречението „Обратен на въпроса за целта или предназначението на живота е този за неговата стойност.“ Защо двата въпроса са „обратни“? По-нататък в главата това, че са противоположни, не се споменава никъде отново. Целите, които свободният дух си поставя, се споменават едва в самия й край, но по-скоро като свързани, като мерило за стойността на живота, която той си дава.“

Мирослав предложи за размисъл този проблем и продължи: „Моят отговор е, че целта на живота е въпрос, който занимава човека преди началото на живота, а стойността му е въпрос, който го занимава след края на живота. Така трите можем да ги наредим на една времева линия: цел на живота – живот – стойност на живота. Значи истинската, точната оценка или стойност на своя индивидуален живот човек може да си даде едва след смъртта. Така аз открих за себе си следния инструмент за измерване на стойността на живота. Представям си, че съм в отвъдното след смъртта, заобиколен от по-висшите наставници, които имам там. От тази далечна гледна точка аз се опитвам да оценя това, което правя или съм правил досега. Оказа се, че това работи, защото аз открих в себе си неща, на които преди не бях обръщал внимание: от арогантно поведение спрямо другите до безсмислено пилеене на времето. Този инструмент за самонаблюдение, който описвам, е в синхрон с книгата „Философия на свободата“. Тя е едно ръководство за себепознание. За да вникне в нея, човек просто трябва да търси вътре в себе си, в своето съзнание, онова, което е описано в нея. Тя е чудесно помагало, което да те подкрепи в призива „Човеко, себе си познай!“ Но инструментът, който бях открил, да си представям, че съм в отвъдното, сякаш не е здравословен? Какво е вашето мнение за това? Сега вече вие разбирате, че трудно бих могъл да задам този въпрос в обикновен разговор.“ Водещият се обърна към аудиторията с апел да бъдат изразени повече мнения и те не закъсняха. Някои го посъветваха да прочете „Необходимост и свобода“, като втора

част на „Философия на свободата“, а други изразиха твърдението, че изгубваме себе си и своята спонтанност, когато постоянно се анализираме. Чу се и съгласие с принципа човек да наблюдава себе си отдалече, без конкретно да се уточнява позицията на наблюдение. Мирослав продължи с развиване на отговора, до който сам беше достигнал. Той открил, че описанието на отвъдния живот в петата област от света на Духа, дадено в „Теософия“, поразително напомня на последните страници от разглежданата глава 13 на „Философия на свободата“. Според него посочените откъси от двете книги описвали една и съща духовна същност, но с различни думи и в различен контекст. Следователно самонаблюдението, което цели да оцени досегашния си живот, човек може да прави също толкова успешно, ако си представя, че е в позицията на „свободния дух“, който е живият и свършен човек, поставен като идеал във „Философия на свободата“. Това е една много по-здравословна представа от тази за задгробния живот. Накрая Мирослав сподели, че е достигнал до последния си извод, готвейки се за представянето на темата на лагера и той сякаш е черпел сили от бъдещото антропософско събиране и от отговорността да представи темата по най-добрия начин. Той благодари на присъстващите за всички изказани мнения, защото те допълваха и задълбочаваха мислите, до които той беше достигнал.

Още една интересна инициатива на Мирослав Тодоров зарадва присъстващите. На следващия ден той ги заведе до високите ароматни елхи на изградения с доброволчески труд горски парк „Амзово“, където те се разходиха по възжените пътеки, разгледаха множество дървени къщички и се спуснаха по възжения тролей, а голяма част от групата се изкачи до панорамната площадка, от която се разкрива невероятна гледка към Смолян.

Величка Йорданова изненада участниците с едно сложно упражнение, свързано със социалната карма, която се заплита при всяка съвместна дейност. По нейни указания близо 15 участници се опитаха да извършат целенасочени движения, които постепенно ставаха все по-трудни и по-ограничаващи. След това всички трябваше да положат усилия да разплетат сложните възли, в които съвместната им дейност ги беше завързала. Повечето от тях споделиха, че биха предпочели да се откажат, вместо да участват в разплитането, но не го направиха. С голямо търпение те развързваха заедно „кармичните“ възли, като внимаваха да не възпрепятстват действията на човека до себе си. Поради прекалената близост за това се искаше да проявят много деликатност, внимание и търпение. Но не това беше целта на упражнението. Следвайки сляпата воля, всеки човек се заплита в сложните възли на социалната карма. А след това се опитва да се освободи от тях, преодолявайки определени трудности, и доколкото го прави съзнателно, в същата степен той би могъл да се радва на свободата си.

Лекцията на Г. Акабалиев върна слушателите в далечното еволюционно минало на нашата слънчева система и насочи вниманието им към дейността на елементарните същества. Също към тях беше насочена и работата на Вихра Калапишева, която проведе второто арттерапевтично занимание след лекцията на Г. Акабалиев. Двамата автори бяха избрали сходните си теми напълно независимо един от друг.

Денят започваше с евритмия, която ръководеше Димитър Левашки, превръщайки я в едно истинско откровение на човешката природа. С деликатност, търпение и всеотдайност той показваше избраните от него упражнения за укрепване на имунната система и други хигиенни упражнения, в които нямаше нищо произволно. Еднакво терапевтично беше както наблюдаването, така и включването в тази сутрешна евритмична дейност. За съвсем кратко време евритмистът успяваше да превърне тези занимания в онзи дар от съдбата, за който говори М. Щайнер, обяснявайки смисъла на новото изкуство. Не само евритмията, но и всички предложени занимания, изпълнени с духовно съдържание, можеха да се считат за подобни дарове от съдбата. Такова беше и интересното упражнение, предложено от Радослава Ангелова, в което всички участници ентузиастично разглеждаха избран човек, опитвайки се да определят неговия темперамент, рисувайки собствените си открития, декодирайки скритите лични качества на избрания доброволец. След многобройните допуснати грешки те съвместно обсъждаха собствените си успехи и неуспехи в процеса на разгадаването. Водещата насърчаваше всички да се включат, независимо от допуснатите погрешни предположения и ентузиазмът първо растеше, след което дълго и бавно утихваше.

През последния ден след екскурзията до горския парк уморените туристи слушаха лекция за естетическия свят на Платон и неговата академия. От нея стана ясно, че през V век пр. н. е. той е изявил предварително всичко, върху което по-късно човечеството мисли векове наред, и че има само едно средство този философ да бъде разбран напълно. А това става възможно, само когато той е осветен със светлината на древните Мистериите. Самият той е смятал своето неписано учение за най-съществената част от философията, защото писмеността отнема нещо от сакралността на знанието. Когато е подготвен, духовният ученик може да започне да чете тайната писменост на неподвижните звезди.

След тази лекция настъпи време за последната вечеря и за обобщаваща равносметка. Нямаше никакво съмнение, че всички участници искат да се включат в предстоящия нов етап. Споделени бяха благодарности и очаквания за срещата след една година. Изразено беше предположението, че съдбата ни подготвя за една много по-специална среща в далечното бъдеще, щом вече седем години преживяваме повече от 120 часа заедно. Изказани бяха предполагаемите очертания на предстоящия нов меркуриев период, новите теми, новите ритми, новите занимания и новата динамика. Онези, за които погледът към бъдещето на тази ежегодна инициатива не беше така съществен, изразяваха топла благодарност за преживените щастливи моменти, за възможността да открият нови приятели или да се срещнат със старите, за създаването на истинска антропософска атмосфера, която сърцата неуморно търсят. След тези последни думи около лагерния огън започна вечерният концерт на китара, който продължи до полунощ, както всяка вечер. Нощната музика беше мост към предстоящия седемгодишен период, в който заниманията с различни изкуства вероятно ще доминират, което е препоръчително за всеки втори възрастов период.

През октомври 2022 в София започва двегодишен семинар по арт-терапия с Г. Джапаридзе.

Основната насоченост на предстоящото обучение е арт-педагогика и терапия, обособена в две части. Продължителността на всеки модул е три дни. Първият модул е от 14 до 16 Октомври 2022 г. на тема „Кръгът от цветове, феноменът светлина и тъмнина, духовните свойства на цветовете, полярни и съседни цветове, цветовете комбинации, практически и теоретични дискусии, домашни, които ще бъдат представени в следващия модул.

Вторият е зимен, на тема „Запознаване и обсъждане на задачите, получени в предишния блок. Цветни акорди и работа по техните схеми, работилници за работа с акварели, с мокра техника, запознаване с образните и сияещи цветове”

Българско сдружение за биодинамично земеделие набира дарения за отпечатване на книгата „Пчелата. Отглеждане и грижи“ от Матиас Тун. Книгата е преведена и готова за печат.

За връзка: Георги Акабалиев, тел. 0878 398509

Ателие за работа с деца „Слънчогледи“ в гр. Стара Загора търси да назначи валдорфска детска учителка. Пълно работно време, добра заплата.

За връзка: Цвета Христова, тел. 0988958736

Вестник „Антропософски вест“ е създаден по идея на Диана Демирева с помощта на Георги Акабалиев и Недялко Абаджиев през 1999 г. През първите две години, преди учредяването на Антропософското Общество в България, излизат 12 броя. Този брой е номер 76, който излиза след основаването на АОб. Така общо, от самото начало до днес, са издадени 88 броя.

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„Михайлова ковачница”
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „Михаил”
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Група към обучението по
„Антропософска терапия чрез
пеење”

Ул. „Х. Димитър“ 13
Цветана Мишкова 088295 3550
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел”
Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер”
Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна”
Юлиан Андонов
тел. 088 662 6489

Група „ЛОГОС”
Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група „Космософия”
Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

Курсове по антропософска
социална арт-терапия

За връзка:
Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „Антропос-С София”
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „Рудолф Щайнер”
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Социална художествена терапия
„Дъгата на Дочка”
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

БУРГАС

Антропософска група
Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „Светлина”
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛЕВЕН

Група „Михаил”
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „Мани”
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

ФОНД за НАБИРАНЕ
на СРЕДСТВА
за закупуване на
Антропософски дом
в София (към АОб)

Дарителски сметки:
BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 6175 лв.
За контакти:
Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095
БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми
читатели на „Антропософски вест”,
Всеки, който желае да изкаже мнение
или коментар по разискваните в
настоящия и бъдещите броеве на вестника
теми, може да ни пише на е-mail:
vestnik@aobg.org . Очакваме ви.
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Веселина Велкова
Христина Ангелова
Георги Акабалиев
Тел: 0897 728885
е-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на
публикуваните материали носят
единствено техните автори.